

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ
САЦЫЯЛЬНАЯ РЭАБІЛІТАЦЫЯ ІНВАЛІДАЎ
2 стар.

ДЗЯРЖАВА І ДЫЯСПАРА
Софа ЛАНДВЕР: «МЫ АДКРЫТЫЯ
ДЛЯ ПАРЛАМЕНЦКІХ КАНТАКТАЎ»
3 стар.

ДЫПКУР'ЕР: ПЕРАМОВЫ З ЕЎРАБАНКАМ,
АСАЦЫПРАВАННЯ ШКОЛЫ БЕЛАРУСІ...
3 стар.

ШМАТГАЛОССЕ
ЦІ ЦЯЖКА БЫЦЬ ШЧАСЛІВАЙ?
4 стар.

ВАНДРОЎКА З ПРАЦЯГАМ
ВЯРТАННЕ ПОЛАЦКА
5 стар.

АД ПЕРШАЙ АСОБЫ
КАЛЫСКА МУЗЫЧНАГА МАСТАЦТВА
4 стар.

КАНТАКТЫ І ДЫЯЛОГІ
«ЯПОНСКИ ДЗЁННИК» АДАМА МАЛЬДЗІСА
7 стар.

ЛІТАРАТУРНАЯ СТАРОНКА
ЛІСТЫ ПРА КАХАННЕ
6 стар.

ВЕРНІСАЖ
ЛАБІРЫНТ ПАЧУЦЦЯЎ
7 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА **РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

Што тыднёвая газета для суабчыннікаў за межамі Беларусі **Выдаецца з 6 красавіка 1955 года**
27 сакавіка 2002 года, № 13 (2779) **Цана 130 рублёў** **E-mail: golas_radzimy@tut.by**

Хроніка жыцця

ХАРЧАВАННЕ ПАВІННА БЫЦЬ ЯКАСНЫМ

У Беларусі ўзмацняецца праверка якасці тавараў айчынай і замежнай вытворчасці: кайбасных вырабаў, мясных кансерваў і цэльнамалочнай прадукцыі.

У ходзе праверкі, якая працягнецца да 15 красавіка, асабліва ўвага будзе надавацца тэрмінам прыгоднасці прадуктаў, умовам іх захоўвання, наяўнасці неабходных дакументаў. Спецыялістамі ветэрынарнай службы абавязкова будзе праведзены кантроль за паказчыкамі якасці на маркіроўцы і выкананнем санітарных норм, што дзейнічаюць у краіне.

КРЫШТАЛЬНЫ МЕДАЛЬ ЛЮДМІЛЫ МАЁРАВАЙ

Шостаў у свеце удавальніцай крышталёвага медаля, які з'явіўся ў Беларусі шэсць гадоў таму назад і якім узнагароджваюцца заснавальнікі, госці і спонсары інтэрнацыянальных алімпійскіх гульняў "Спешал алімпікс", стала выкладчык фізкультуры віцебскай школы № 26, заслужаны трэнер рэспублікі Людміла Маёрава.

14 яе выхаванцаў былі ўдзельнікамі сусветных гульняў "Спешал алімпікс", яны атрымалі болей за 70 алімпійскіх медалёў, а двое сталі абсалютнымі чэмпіёнамі гульняў па спартыўнай гімнастыцы.

СЯЎБА ПАЧАЛАСЯ

Ранняя вясна ўносіць карэктывы ў планы земляробаў. Першымі ў Беларусі пачалі сяўбу гаспадаркі Брэстчыны, дзе ртутны слупок тэрмометраў у сакавіку часам падымаўся да 15 градусаў цяпла.

Першымі ўключыліся ў работу хлебарабы калгаса "Беларусь" Брэсцкага раёна, а праз некалькі дзён — працаўнікі калгасаў імя Дзяржынскага і "За мір". Вясцоўцы чакаюць у гэтым годзе добрага ўраджаю і толькі ў Брэсцкім раёне плануецца засеяць яравымі каля 17 тысяч гектараў. Палову плошчы зоймуць збожжавыя.

ПЕРАХОДЗІМ НА ЛЕТНІ ЧАС

На Беларусі завяршаецца перыяд дзевяці зімовага часу.

Традыцыйна гэта адбываецца ў апошнюю нядзелю сакавіка. Таму 31 сакавіка ў 2 гадзіны ночы стрэлкі гадзіннікаў будуць праведзены на 1 гадзіну наперад. З гэтага моманту краіна стане жыць па летнім часе.

ЮБІЛЕЙ "BelABM"

10-гадовы юбілей адзначыла на днях "BelABM" — адна з кампаній-заснавальніц беларускага камп'ютэрнага рынку.

У ліку яе кліентаў — Міністэрства унутраных спраў, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, Вярхоўны суд, Дзяржаўны мытны камітэт і іншыя паважаныя ўстановы. У прыватнасці, значнымі праектамі кампаніі стала стварэнне камп'ютэрных сетак для Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва і Савета Міністраў. Акрамя таго, "BelABM" прыняла актыўны ўдзел у стварэнні тэрмінала для безнаўных разлікаў, які ведаюць зараз у краіне як сістэму "Белкарт".

СТАЛЕЕМ?

16 працэнтаў жыхароў Мінска зараз складаюць людзі ва ўзросце больш за 60 гадоў. А ў цэлым па краіне колькасць сталых людзей дасягае 25 працэнтаў.

З 1993 года ў краіне дзейнічаюць праграмы па праблемах сталых людзей, створана герыятрычная служба.

Нядаўна ў Бераставіцкім раёне Гродзенскай вобласці адчыніў свае дзверы Макараўскі інтэрнат для адзіночкі старых. Тут ёсць свой фельчар, чатыры санітаркі, якія дапамагаюць старым людзям.

СЕМ ЦУДАЎ БЕЛАРУСІ

"У гасцях у вечнасці" — так называецца новае літаратурна-мастацкае выданне, аўтарам якога з'яўляецца даследчык забытых каштоўных скарбаў Беларусі Анатоль Бутэвіч.

У гэтым творы ён распавядае пра сем цудаў Беларусі. У іх ліку — гродзенская Каложаўская царква, Крэўскі замак, легендарнае і ледзь не міфічнае Мора Герадота на Палесці, старажытныя крэміныя шахты ў Ваўкавыскім раёне. Амаль палову кнігі складаюць каларовыя ілюстрацыі, зробленыя мастаком Паўлам Татарнікам.

ВЯСНА ПРЫЙШЛА!

Першыя птушкі-вестункі цяпла — кнігаўкі — з'явіліся над палямі Міншчыны.

На думку спецыялістаў грамадскай арганізацыі "Абарона птушак Беларусі", гэта сведчыць аб пачатку вясенняга пералёту птушак. З'явіўшыся крыху раней, канюкі звычайна ўжо пачалі шлюбныя гульні. Але самая галоўная падзея апошніх дзён — з'яўленне над

сталіцай жураўлінага кліна. Значыць, і праўда — вясна прыйшла! Дарчы, на дачных участках мінчан ужо цвітуць падснежнікі.

Падрыхтавала Ларыса ЛАЗАР.

захавай традыцыю

ГУЧАЦЬ ЗВОНКІЯ «ГАЛАСЫ РАДЗІМЫ»

Адборачны тур I Рэспубліканскага фестывалю-конкурсу выканаўцаў беларускай народнай песні "Галасы Радзімы" завяршыўся ў Гомелі.

У трох намінацыях: "Профі", "Навучэнцы" і "Аматары" — прынялі ўдзел выканаўцы з усіх рэгіёнаў вобласці. Пераможцы прадставяць народныя песні Гомельшчыны на фінальным турніры ў Мінску, які адбудзецца ў красавіку.

На здымку мазыранкі Але-

на ГАРКУША і Святлана ГОЛІК, прадстаўніцы Ельскага раёна Юлія ЛІПСКАЯ і Таццяна ГУДКОВА, а таксама жыхарка Добруша Людміла ДЗЕМЯНЮК — удзельніцы фестывалю-конкурсу "Галасы Радзімы".

Сяргей ХАЛАДЗІЛІН, БелТА.

выставы

ШТО ЧЫТАЛІ РАДЗІВІЛЫ?

У будынку Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылося акрыццё выставы "Выдатная кніжная спадчына XV—XX стагоддзяў Беларусі і Польшчы з калекцыі Радзівілаў".

Выстава арганізавана Цэнтральнай навуковай бібліятэкай імя Я. Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі пры ўдзеле пасольства Рэспублікі Польшча. У цырымоніі адкрыцця выставы прынялі ўдзел прэзідэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Міхаіл Мясніковіч, намеснік міністра культуры Валерый Гедройц, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Польшчы Марыюш Машкевіч, прадстаўнікі навуковых колаў і

культурнай грамадскасці абедзвюх краін.

На выставе прадстаўлена ўнікальная калекцыя знакамітай бібліятэкі Нясвіжскай ардынацыі Радзівілаў (перададзена ў 1940 годзе ў бібліятэку Акадэміі навук Беларусі) і збор польскіх кніг XV—XX стагоддзяў.

На здымку рэдкія кнігі XV—XX стагоддзяў з бібліятэкі Радзівілаў.

Аляксандр ДЗІДЗЕВІЧ, БелТА.

беларусы расіі

У МАСКОЎСКИМ КЛУБЕ УСЕ — СЯБРЫ

Далёка не ўсе з цяперашніх членаў Маскоўскага клуба беларусаў (МКБ) ведалі, што многія з вядомых людзей Расіі на сваім паходжанні з'яўляюцца іх землякамі. А сабраўшыся 4 гады назад разам, са здзіўленнем убачылі, якая шматлікая і ўплывовая беларуская дыяспара Масквы. Сёння сярод ганаровых членаў клуба лаўрэат Нобелеўскай прэміі фізік Жарэс Алфёраў, лётчыкі-касманавіты СССР Уладзімір Кавалёнак і Пётр Клімук, дэпутаты Дзярждумы Франц Клінцэвіч і Генадзь Райкоў, прэзідэнт Саюза прамысловцаў Аркадзь Вольскі... Гэта людзі, якія адана служачь росквіту Расійскай дзяржавы, але не забываюцца і пра сваю этнічную Радзіму. Вось што паведаміў карэспандэнту "САЮЗа" аб дзейнасці МКБ яго прэзідэнт Алег КАНДЫБА падчас нядаўняга візіту ў Мінск.

— Яшчэ ў 1997 годзе, калі я займаў пасаду кіраўніка па справах Пасольства Беларусі ў Расіі, нарадзілася ідэя стварыць клуб "сяброў" — выхадцаў з Беларусі і тых, хто мае беларускія карані і жыве ў Маскве. Пры дапамозе групы аднадумцаў праз год удалося рэалізаваць яе. Так 19 красавіка 1998 года з'явілася на свет рэгіянальная грамадская арганізацыя Маскоўскі клуб беларусаў, зарэгістраваная ў Мінюсце РФ. Ля вытокаў яе стварэння стаялі мае землякі — бізнесмен Уладзімір Басалай, пісьменнік, доктар юрыдычных навук, прафесар Міхаіл Расолаў (да слова, ён быў прызнаны на Беларусі ў 1997-м "Чалавекам года"), начальнік аднаго са структурных напрамкаў Мінабароны РФ Мар'ян Жабко, камандант ваеннага гарнізона Паўночнай акругі Масквы Міхаіл Паўлаў...

Закачэніе на 2-й стар.

* NEWS FROM BELARUS * БЕЛОРУССКИЕ НОВОСТИ * BIALORUSKIE WIADOMOSCI * NOTICIAS DE BELARUS * БІЛОРУСЬКІ НОВИНИ *

аспект праблемы

ЖЫЦЦЁ НА КОЛАХ

На Беларусі зараз жыве больш за чатырыста тысяч інвалідаў, што складае каля чатырох працэнтаў ад агульнай колькасці насельніцтва.

Зразумела, у наш складаны час жыццё гэтым людзям вельмі няпроста і без дапамогі дзяржавы ім не абыйсціся. Да слова, у краіне дзейнічае досыць эфектыўнае заканадаўства, якое гарантуе сацыяльную абарону і льготы для гэтай катэгорыі грамадзян. Але галоўнае для дзяржавы — не толькі даць чалавеку з фізічнымі недахопамі гарантуемы мінімум для выжывання, а трэба дапамагчы яму вярнуцца да нармальнага жыцця, стаць паўнацэнным членам грамадства.

На Беларусі дзейнічае звыш 280 медыцынскіх рэабілітацыйных цэнтраў, усё большае распаўсюджанне атрымлівае санаторная рэабілітацыя. Толькі ў мінулым годзе, па словах начальніка аддзела медыцынскай экспертызы і рэабілітацыі санаторна-курортнага лячэння Міністэрства аховы здароўя **Аляксея Курбака**, медыцынскае рэабілітацыю прайшло больш за 2 мільёны хворых, у тым ліку і інваліды. Прычым, 10 працэнтаў людзей з абмежаванымі магчымасцямі вярнуліся да актыўнага жыцця, аднавіліся іх працаздольнасць.

17 тысяч інвалідаў зараз жыве ў дамах-інтэрнатах, дзе яны знаходзяцца пад наглядам медыкаў. Каля 4 тысяч з іх могуць працаваць у майстэрнях, падсобных гаспадарках. У Мінску спецыяльна для інвалідаў пабудаваны камфартabelны шматкватэрны дом, дзе ёсць неабходнае для быту, адпачынку, спорту. Для людзей з фізічнымі недахопамі ствараюцца спецыяльныя рабочыя месцы, існуе дзяржаўны рэ-

естр сацыяльнай рэабілітацыі, у НДІ медыка-сацыяльнай экспертызы і рэабілітацыі распрацавана спецыяльная інфармацыйная праграма "Інваліднасць", а Міністэрства архітэктуры і будаўніцтва распрацавала канцэпцыю стварэння ў краіне безбар'ернага асяроддзя.

І ўсё ж, трэба прызнаць, сітуацыя застаецца даволі складанай, і да сапраўднага дабрабыту беларускім інвалідам яшчэ далёка. Многім з іх па-ранейшаму няпроста ўладкавацца на працу, існуюць значныя праблемы, звязаныя з перамяшчэннем, што асабліва тычыцца калясачнікаў. Па словах намесніка міністра працы і сацыяльнай абароны **Уладзіміра Локіса**, для постсаветскай прасторы гэта праблема далёка не новая. Яшчэ ў 1990 годзе Саўмінам БССР былі зацверджаны будаўнічыя нормы і правілы, якія прадугледжваюць стварэнне безбар'ернага асяроддзя. У далейшым гэтыя патрабаванні атрымалі развіццё ў дэкрэце Прэзідэнта і пастановах урада. Зараз пры Саўміне дзейнічае Міжведамасны савет па справах інвалідаў, які разам з іншымі займаецца і гэтымі пытаннямі.

У адпаведнасці з нормамі міжнароднай практыкі ў Мінску пабудаваны новы чыгуначны вакзал, які многія называюць "візітнай карткай" Беларусі. Зараз тут завяршаюцца работы па ўстаноўцы ліфтаў і спецыяльных з'ездаў для калясачнікаў. Ствараюцца больш спрыяльныя ўмовы для іх перамяшчэння і ў іншых новабудовах: жылых дамах,

аб'ектах сацкультбыту. Але ўсяго гэтага яўна недастаткова.

Як гаворыць намеснік старшыні Беларускага таварыства інвалідаў **Людміла Калмыкова**, у Мінску на вуліцы Варанянскага хутка адкрыецца новы Цэнтр рэабілітацыі. Але трапіць сюды калясачнікам з іншых раёнаў сталіцы — сур'ёзная праблема. Бо цяжкасці чакаюць іх адразу ж за парогам кватэры — на непрыстасаванай лесвічнай пляцоўцы, пры пасадцы ў грамадскі транспарт і г. д. прэзідэнт Рэспубліканскай асацыяцыі калясачнікаў **Сяргей Драздоўскі** расказвае, што напярэдадні Дня інвалідаў яго арганізацыя звярнулася да чыноўнікаў з заклікам правесці гэты дзень у інвалідных калясках, каб адчуць самім, з якімі цяжкасцямі вымушаны пастаянна сутыкацца людзі з абмежаванымі магчымасцямі. Але тыя на прапанову не адгукнуліся. А можа і дарма! Не палічыў жа для сябе непрыстойным сесці на некаторы час у інвалідную каляску мэр Нью-Йорка. Магчыма, якраз гэта і дапамагло яму лепш адчуць праблемы інвалідаў і аказаць ім рэальную дапамогу, бо навіта ад мясцовых улад і чыноўнікаў у немалой ступені залежыць, наколькі добра жывецца інвалідам і як грамадства адгукаецца на іх беды. Тым больш, што далёка не заўсёды гэта звязана з вялікімі выдаткамі.

Актывіст Беларускага таварыства інвалідаў **Уладзімір Патапенка** ў інваліднай калясцы ўжо на працягу 24 год. І, па яго словах, 20 з іх змагаецца за стварэнне безбар'ернага асяроддзя. На яго думку, сітуацыя можна было б палепшыць, калі б у склад прыёмных камісій падчас здачы будынкаў уваходзілі зацікаўленыя асобы — тыя ж калясачнікі. Між-

іншым, такія прыклады мелі месца. А наогул, галоўным дасягненнем апошніх гадоў ён лічыць тое, што Беларускаму таварыству інвалідаў удалося змяніць памылковы погляд грамадства, нібыта інвалід — непаўнацэнны чалавек. Зразумела, гэта не так! Сам Уладзімір Пятровіч, напрыклад, стаў у 1994 годзе чэмпіёнам свету па штурханні ядра. Ды і многія іншыя людзі з абмежаванымі магчымасцямі, нягледзячы на цяжкасці, здолелі рэалізаваць сябе як асобы. Але такі шанц павінны мець і іншыя.

Наогул, па словах У. Патапенкі, узровень медыцынскай рэабілітацыі вырас на Беларусі ў дзесяткі разоў. Чаго, на жаль, пакуль нельга сказаць пра сацыяльную рэабілітацыю. І ў гэтым накірунку належаць зрабіць яшчэ нямала.

Беларуская дэлегацыя, што нядаўна наведвала Германію, уважліва вывучала вопыт нямецкіх калег. Як гаворыць Уладзімір Локіс, беларусам ёсць што запазычыць у немцаў. Магчыма, у бліжэйшы час стане рэальнай выплата кампенсацыі на рэабілітацыю. На думку спецыялістаў, гэта будзе садзейнічаць больш хуткаму вяртанню інвалідаў да нармальнага жыцця. Разглядаецца таксама ідэя аб правядзенні адначасова з медыцынскай яшчэ і сацыяльнай рэабілітацыі.

Акрамя таго, плануецца, што на базе кожнай абласной бальніцы з'явіцца свой кабінет медыка-прафесійнай рэабілітацыі. Урад мае намер скараціраваць існуючыя праграмы рэабілітацыі, дзе разам з медыцынскай будзе прадугледжана сацыяльная і прафесійная абарона інвалідаў. "Галоўнае, — гаворыць Уладзімір Локіс, — у нас ёсць жаданне рухацца наперад".

Ларыса ЛАЗАР.

віншuem!

ЮБІЛЕЙ ДЖЫМА ДЗІНГЛІ

24 сакавіка споўнілася 60 год Джыму Дзінглі, англійскаму мовазнаўцу і гісторыку, які даследуе беларускую гісторыю і мову. Віншuem з днём нараджэння, і вялікі дзякуй за цікавасць да нашай краіны.

прэзентацыя

«НОВАЯ ЗЯМЛЯ» — НА ТРОХ МОВАХ

У будынку пасольства Беларусі ў Варшаве адбылася прэзентацыя паэмы Якуба Коласа "Новая зямля" ў перакладзе на польскую і рускую мовы, арганізаваная пасольствам Беларусі і Беларускай фундацыяй культуры ў рамках мерапрыемстваў, прысвечаных 120-годдзю з дня нараджэння беларускіх класікаў Я. Купалы і Я. Коласа.

Падчас прэзентацыі дэманстравалася выстава ілюстрацый народнага мастака Беларусі У. Шаранговіча.

У мерапрыемстве ўдзельнічалі звыш 150 чалавек, сярод якіх былі дзеячы культуры і мастацтва Беларусі і Польшчы, вядомыя пісьменнікі, вучоныя, журналісты, а таксама прадстаўнікі польскага ўрада і дыпламатычнага корпусу.

На мерапрыемствах у пасольстве Беларусі выступілі вядомы беларускі ансамбль "Чысты голас". У яго выкананні прагучалі песні на вершы Я. Коласа і Я. Купалы.

Алег ЛЯХ.

асоба

Вячаслаў ЕУЧЫК, выкладчык працоўнага навучання ў Іменіскай сярэдняй школе Драгічынскага раёна, захапляецца разбой па дрэву. Многія яго вучні сталі ўдзельнікамі розных выстаў, працягваюць абуцэнне ў мастацкіх вучылішчах.

Раман КАБЯК, БелТА.

спорт

ЗАЛАТЫ І СЯРЭБРНЫ МЕДАЛЬ ЯДВІГА СКОРАБАГАТАВАЙ

Ядвіга Скоробагатава на апошніх паралімпійскіх гульнях перамагла на дыстанцыі 5 кіламетраў класічным стылем і была другою на "дзiesiąты" свабодным ходам. На папярэднія Белай алімпіядзе ў Нагана Ядвіга (дарэчы, інвалід па зроку) двойчы фінішавала пятай аднойчы — сёмай.

У беларускай камандзе было чатыры чалавекі, усе яны выступілі ў лыжных гонках.

беларусы расіі

У МАСКОЎСКИМ КЛУБЕ ЎСЕ — СЯБРЫ

Пачатак на 1-й стар.

З часам наш клуб становіцца ўсё больш прадстаўнічым. Сёння МКБ налічвае 700 удзельнікаў і каля 8 тысяч ганаровых членаў. Напрыклад, у склад клуба ўваходзяць 62 банкіры, 5 міністраў, 17 дэпутатаў Дзярждумы і Савета Федэрацыі, многія вядомыя прадпрыемальнікі, артысты, урачы, военачальнікі...

Клуб першапачаткова ствараўся для адраджэння, вывучэння, развіцця і прапаганды беларускай культуры і нацыянальнай самасвядомасці. Ён спрыяе наладжванню цесных сувязей маскоўскіх беларусаў з этнічнай Радзімай, з беларусамі, што жывуць у іншых рэгіёнах РФ і розных краінах свету. Мы таксама распаўсюджваем дакладную інфармацыю аб сучасным жыцці Беларусі, прапагандуем дасягненні нашых землякоў у галіне навукі і тэхнікі, вытворчасці спажывецкіх тавараў і прамысловай прадукцыі.

Галоўныя прынцыпы нашага клуба — стварэнне, супрацоўніцтва, росквіт, узаемадапамога і стабільнасць ва ўсім. З дапамогай такога дзейснага сродку, як народная дыпламатыя, мы актыўна спрыяем практычнай рэалізацыі Дагавора аб стварэнні Саюзнай дзяржавы, стварэнню аналагічных грамадскіх арганізацый у расійскіх рэгіёнах. Напрыклад, сёння з поспехам дзейнічаюць

клубы беларусаў у Санкт-Пецярбургу і Калуге, ва Уладзівастоку, у бліжэйшым і далёкім замежжы — на Украіне, у Эстоніі, Аўстраліі, ЗША і Канадзе... Прычым у кожнай арганізацыі свой гімн (як правіла, адна з песень ганаровага члена МКБ кампазітара Ігара Лучанка або беларуская народная песня), уласная сімволіка.

— Як вы будзеце сваю работу?

— Наш клуб ніколі не быў калектывам прасіцеляў. Разам з грамадскім мы паспяхова развіваем дзелавы складальнік дзейнасці МКБ. Стварылі ў Маскве гандлёвы дом і юрыдычную фірму з аднайменнай назвай "Сябры". Першы ўяўляе сабой інфармацыйна-аналітычны цэнтр для

арганізацыі аптовага гандлю не толькі паміж Расіяй і Беларуссю, але і іншымі дзяржавамі. А юрыдычная фірма аказвае розныя паслугі па сваёму профілю. Адным словам, мы ўсімі сродкамі спрыяем экспарту беларускіх тавараў, сыравіны і камплектуючых на расійскі і замежныя рынкі. Клуб выступіў у якасці заснавальніка Міжнароднай асацыяцыі дзелавых людзей "Сябры", якая мае мэтаў аб'яднаць іх ва ўсім свеце, і Саюзнай грамадскай палаты Беларусі і Расіі.

Нашы бліжэйшыя планы — стварэнне каля Беларускага вакзала Масквы нацыянальна-культурнага цэнтра "Сябры" з клубам і рэстаранам, аднайменнай турыстычнай фірмы, а на Беларусі —

гандлёвага дома "Сябры-інвест". Нядаўна мы зарэгістравалі і ўласны друкаваны орган — газету "Сябры", якая будзе распаўсюджвацца сярод прадстаўнікоў беларускай дыяспары больш чым у 50 краінах свету. Акрамя таго, у бліжэйшы час збіраемся адкрыць сваю старонку ў Інтэрнэце.

— А што вас прывяло ў Мінск?

— Члены савета МКБ прапанавалі правесці чарговае пасяджэнне клуба, якія звычайна праходзяць "без гальштукаў", на выездзе — у беларускай сталіцы. І прымеркаваць яго да чацвёртай гадавіны стварэння нашай арганізацыі.

Сёлета мы таксама плануем правесці ўстаноўчы канферэнцыі па стварэнні клубаў беларусаў Расіі і свету. Першая пройдзе ў Маскве, другая — у адным з малюўнічых куткоў Беларусі, з якой мы ніколі не развіталіся ў думках. Ёсць у нас яшчэ адна цікавая задума — выдаць шматтомную энцыклапедыю "Клубы беларусаў Расіі і свету: хто ёсць хто?" У нас склапіся добрыя адносіны з кіраўніцтвам Беларусі, многімі грамадскімі арганізацыямі. Мерапрыемствы, якія праводзяцца ў рамках МКБ, спрыяюць інтэграцыі нашых краін, бо Саюзная дзяржава — у першую чаргу, саюз двух брацкіх народаў: беларускага і расійскага, якім гістарычна прызначана быць разам.

НА ЗДЫМКУ: членам МКБ з'яўляецца і касманаўт Пётр КЛІМУК (справа).

Віктар АНІСІМАЎ, "Саюз".

Дзяржава і дыяспара

Софа ЛАНДВЕР, віцэ-спікер Кнесета Дзяржавы Ізраіль:

«МЫ АДКРЫТЫЯ ДЛЯ ПАРЛАМЕНЦКІХ КАНТАКТАЎ...»

Софа Ландвер — віцэ-спікер Кнесета, старшыня аб'яднання выхадцаў з краін СССР-СНД, старшыня парламенцкай лігі Ізраіль—Беларусь — зацікаўлена аднеслася да сустрэчы з прадстаўніком беларускага выхадцаў для суайчыннікаў, якія жывуць за мяжой. У час гутаркі закраліся тры асноўныя тэмы: асабліваці развіцця грамадства Ізраіля, узаемасувязі народаў дзвюх краін, дзейнасць Аб'яднання выхадцаў з Беларусі і адносіны да закона аб суайчынніках, які распрацоўваецца ў Беларусі.

Трэба заўважыць, што ў Ізраілі, у дзяржаве, якая за 53 гады ўмацавалася як супольнасць, ужываюць паняцце дыяспара адносна тых супляменнікаў, якія жывуць у іншых краінах. У той жа час значная частка ізраільцянаў — не карэнныя жыхары. Ці зацікаўлены яны ў падтрыманні сувязі з краінай паходжання? Сустрэчы ў час п'яздкі на Ізраілі пераконвалі мяне, што ад краін зыходу тут не адракаюцца. Сведчанне таму і ўдзел грамадзян Ізраіля ў кангрэсе суайчыннікаў, які летась ініцыяваў Прэзідэнт Расіі Уладзімір Пуцін, і прысутнасць прадстаўніка Сусветнай яўрэйскай арганізацыі на тэрыторыі з'ездзе Згуртавання беларусаў свету ў Мінску.

— Мне давалося прыняць удзел у рабоце кангрэса суайчыннікаў у Маскве, — адштурхоўваючыся ад успамінаў, пачала размову Софа Ландвер. — Прэзідэнт Пуцін неаднойчы падкрэсліваў, што суайчыннікі, якія рассяпаны па ўсім свеце, — гэта значны патэнцыял, на які раней па нейкіх прычынах Расія не звяртала ўвагі, што аслабляла сувязі. Вялася размова аб неабходнасці аднавіць гэтыя сувязі і выкарыстаць патэнцыял для развіцця адносін — культурных, эканамічных, палітычных. Калі закон аб суайчынніках, які распрацоўваецца ў Беларусі, зможам ўмацаваць абшчыну выхадцаў з Беларусі і ўвогуле наладзіць любыя чалавечыя сувязі, то я лічу, што ў гэтым ёсць неабходнасць і трэба заахочваць такі закон. Адзінае, што я не магу прыняць, — гэта дваіное грамадзянства. Я не адмаўляю тым, хто да гэтага імкнецца ў нас, але хачу падкрэсліць, наколькі для мяне асабіста важнае ізраільскае грамадзянства.

Разам з тым, у нас шануюць свае карані. Ведаецца, я вельмі часта сустракаюся з прадстаўнікамі беларускіх абшчын у розных гарадах Ізраіля і бачу, якое значэнне мае для іх сувязь з роднымі мясцінамі.

— Калі ў час сустрэч у аб'яднаннях гаворка заходзіла аб узаемаадносінках выхадцаў з Беларусі з Радзімай, адчувалася шчырая зацікаўленасць у іх заканадаўчым урэгуляванні. Многіх клопоціць, што абставіны, шматгадовая неакрэсленасць адносінаў умацоўваюць аддаленасць ад Радзімы...

— Не трэба думаць, што калі чалавек паехаў жыць у іншую краіну, то ён адрокся ад мінулага. Наадварот, ён прасунуўся, стаў больш значным. А гэта дае яму сілы і падкрэслівае значнасць таго, што пакінута. Многія выхадцы з Беларусі дасягнулі значных поспехаў тут дзякуючы таму багажу ведаў, што атрымалі на сваёй Радзіме.

— Софа, ці даводзілася вам бываць у Беларусі?

— Мае бацькі пахаваны ў Мінску на Чыжоўскіх могілках. У родных майго бацькі беларускія карані, але я сама нарадзілася ў Ленінградзе. На Беларусі жыць не давалося. Як ізраільцянка ў вашай краіне я была толькі раз, у мінулым годзе, у складзе міжнароднай дэлегацыі наглядальнікаў у час прэзідэнцкіх выбараў.

— Вы кіраўнік грамадскай арганізацыі, якая абараняе інтарэсы былых грамадзян краін СНД, член уплывовай партыі Авода, ведаеце актыўную законатворчую дзейнасць. Як вы лічыце, ці ўдалося скласці сістэму законаў, якія ахоўваюць інтарэсы выхадцаў з краін СССР-СНД?

— Вы самі ведаеце, што ў законаў часта бывае доўгі шлях, што нараджаюцца яны сярод людзей, сярод праблем, якія ўзнікаюць. Час бяжыць, вось ужо 53 гады, як існуе Дзяржава Ізраіль, і некаторыя законы з тых, якія былі прыняты раней, маюць патрэбу ў перапрацоўцы і змяненнях. Ускладняе сітуацыю тое, што нам трэба процістаяць тэрору...

Што тычыцца маёй парламенцкай дзейнасці, то гэта мая другая кадэнцыя і заканадаўчая тэматыка, якая цікавіць, — шырокая. Але хачу вярнуцца да таго, што ў парламенце сярод дэпутатаў мінулага склікання прадстаўнікоў нашай партыі было ўсяго 8. Таму мы займаліся ў большасці законамі, звязанымі з рэпатрыянтамі. Я ініцыявала закон аб вэтэранах і блакадніках, ён прыняты 9 мая. У гэты дзень парламент сабраўся на спецыяльнае пасяджэнне, мы запрасілі вэтэранаў вайны, для іх у парадку выключэння быў наладжаны пераклад на рускую мову.

Лічу прыняцце гэтага закона вялікай заслугай дэпутатаў. Гэтым мы насправа зрабілі для вэтэранаў больш, чым некаторыя краіны, за якія яны ваявалі.

Раней, калі вэтэраны выходзілі на вуліцы ў сваіх воінскіх рэгаліях, пра іх многія ізраільцяне казалі: «Якія дзівакі гэтыя старыя!» А цяпер, калі прыходзіць 9 Мая, чуеш:

«Якія дзівакі гэтыя старыя!» Сёння вэтэраны-франтавікі ў Ізраілі з гонарам носяць свае ўзнагароды.

Частка гэтага закона тычыцца блакаднікаў. Калі я тлумачыла недасведчаным, хто такія блакаднікі, то натыхалася на сцяну неразумення. Сёння няма ніводнага ізраільскага палітыка, які не ведае ці не разумее, хто такія вэтэраны і блакаднікі.

У мінулым годзе Кнесетам таксама быў прыняты Закон аб ліквідатарх чарнобыльскай аварыі. Тыя, хто заявіў аб сваіх правах, атрымалі пацвярджэнні, што яны з'яўляюцца ліквідатарамі (з адпаведнымі іх статусу льготамі). Я магу сказаць, што з больш як 400 дасланых дакументаў толькі каля 30 адхілілі...

Некаторыя не разумеюць, чаму Ізраіль клопоціцца аб людзях, якія перажылі катастрофу ў іншых краінах. Даводзіцца тлумачыць, што хоць чарнобыльская аварыя нашу краіну не закранула, але нават здалёк зразумельна маштабы гэтай трагедыі. Ліквідатары выраставалі свет ад радыяцыі. Такі ход думак натуральны для нас — «аднапалчан», але не для ізраільцянаў-старажылаў. З пэўнымі цяжкасцямі, але ўсё ж гэты закон прайшоў.

— Хацелася б удакладніць: ёсць ліквідатары і ёсць ахвяры Чарнобыля, якія нясуць пажыццёвы цяжар радыяцыйнай атруты. У вас гэтыя дзве катэгорыі людзей раздзяляюцца ці сумяшчаюцца?

— Мы змаглі правесці закон, які тычыцца толькі ліквідатараў. Наколькі я магу меркаваць, умовы жыцця ў нашай краіне, клімат ужо самі па сабе спрыяюць аздаруленню пацярпелых. На маіх вачах многія прыкметна «ажылі». Але на жаль, пакуль няма закона, які б даваў ахвярам Чарнобыля пэўныя сацыяльныя правы і льготы, як, напрыклад, інвалідам вайны.

— Як вядома, вы асабіста ініцыявалі каля дваццаці законаў. Ці ўсе яны прыняты?

— Ёсць у нас урадавыя законапраекты, і зразумела, што яны праходзяць і прымаюцца ў першую чаргу. Праяўляюць ініцыятыву многія дэпутаты парламента. Аднак, калі зрабіць спытанне, то выявіцца, што не ўсе праекты даходзяць да прыняцця. Многае залежыць ад таго, што «ўмяшчае» бюджэт. Напрыклад, зараз «замарожана» мая ініцыятыва аб адкрыцці бальніцы ў горадзе Ашдодзе. Аднак нядаўна прайшоў закон аб шматдзетных сем'ях. Ён быў выкліканы тым, што зараз з-за ваенных дзеянняў, хвалі тэрору сацыяльна-эканамічная сітуацыя ўскладнілася: у прыватнасці, з'явіліся недагледжаныя дзеці. Гэта тычыцца як шматдзетных сямей артадаксальных яўрэяў, так і арабскіх. Закон гарантуе, што ўсе дзеці маюць падтрымку дзяржавы.

Дадам: нават цяпер, калі параўноўваць з іншымі краінамі, то наша беднасць — гэта не беднасць.

— Ці тычыцца нейкім чынам гэтыя праблемы выхадцаў з Беларусі?

— Не. Беларуская абшчына ў Ізраілі вялікая і дружная, людзі падтрымліваюць адзін аднаго. Іх цікавіць і тое, што адбываецца ў Беларусі.

— Пачатак работы над Законам аб суайчынніках, якія жывуць за мяжой, выклікаў шмат пытанняў. Агульнавядома, што беларускія супольнасці ў Расіі, Аргенціне, ЗША, Аўстраліі, краінах Прыбалтыкі, у Польшчы і Украіне і г.д. маюць свае асабліваці і закон павінен ураўнаважыць усе інтарэсы...

— Любая заканадаўчая дзейнасць можа садзейнічаць вырашэнню праблемы. Прэзідэнт Пуцін на згаданым кангрэсе ў Маскве сказаў: звыш дваццаці мільянаў былых нашых «аднапалчан» — цяпер мы можам назваць іх суайчыннікамі — раскіданы па іншых краінах. Многія дасягнулі высокага становішча і ў палітыцы, і ў эканоміцы — у розных сферах, дык чаму гэты патэнцыял не выкарыстоўваць?

Думаю, што і Беларусі трэба выкарыстоўваць такія магчымасці. Мы можам вучыцца адзін аднаго. У Ізраілі сёння няма медыцынскага цэнтра, у якім бы не працавалі выхадцы з Беларусі. Яны дасягнулі поспехаў і ў ваеннай, і ў электроннай прамысловасці...

Акрамя таго, беларусы самі па сабе народ неардынарны. Напрыклад, мой бацька заўсёды ўсміхаўся, быў такім сонечным, і я думаю, што гэту праяўнасць яму давалі тыя карані, тая зямля, на якой ён нарадзіўся. Беларусы — народ светлы, добры. На чым трымаецца свет? Менавіта на чупых адносінках паміж людзьмі. Таму я думаю, што трэба захоўваць такія адносіны паміж нашымі народамі.

— Як развіваюцца сувязі паміж парламентамі нашых краін?

— Ведаецца, я не хачу замоўчваць сітуацыю, таму скажу, што з многімі краінамі парламенцкія кантакты больш прасунуліся. Адбываецца гэта таму, што Еўрасаюз і некаторыя краіны неадназначна ацэньваюць палітычную сітуацыю ў Беларусі.

Сваё асабістае меркаванне я змагла скласці толькі ў час назірання за апошнімі прэзідэнцкімі выбарамі ў Беларусі і лічу, што яны прайшлі з улікам міжнародных патрабаванняў. Цяпер, калі напружанне спаля, мы адкрытыя для развіцця ўзаемных кантактаў, чаканам сустрэчнай ініцыятывы.

Як старшыня міжпарламенцкай лігі, магу сказаць, што сёння мы гатовы на рабочыя сустрэчы, на афіцыйныя візіты. Ведаю, што гэты пункт гледжання падзяляюць і спікер, і дэпутаты. У нашу міжпарламенцкую групу ўваходзяць некалькі дзесяткаў дэпутатаў Кнесета, якія жадаюць развіваць адносіны паміж нашымі краінамі.

— Дзякуй за шчырую гутарку.

Наталля САЛУК.

Мінск—Тэль-Авіў—Мінск.

дыякур'ер

ПЕРАМОВЫ З ЕБРР

Па запрашэнні прэзідэнта Еўрапейскага банка рэканструкцыі і развіцця Жана Лем'ера адбыўся візіт у штаб-кватэру арганізацыі ў Лондане дэлегацыі Беларусі на чале з намеснікам прэм'ер-міністра краіны Сяргеям СІДОРСКИМ.

Мэтай візіту было правядзенне кансультацый па пытаннях новай стратэгіі дзейнасці банка ў Беларусі, разгляд палітычных і эканамічных працэсаў, якія адбываюцца ў краіне.

Дэлегацыя правяла двухбаковыя сустрэчы з прэзідэнтам ЕБРР Жанам Лем'ерам, вядучым дырэктарамі акцыянераў ЕБРР — Еўрапейскім Саюзам, Вялікабрытаніяй, Нідэрландамі.

На спецыяльным пасяджэнні Савета дырэктараў ЕБРР Сяргей Сідорскі паведаміў аб ходзе дэмакратычных і эканамічных пераўтварэнняў у Беларусі. Кіраўнік дэлегацыі інфармаваў выканаўчых дырэктараў банка аб бліжэйшых захадах, якія будуць ажыццяўляцца ў Беларусі па ўмацаванні заканадаўства, пашырэнні паўнамоцтваў парламента, акцыяніраванню вядучых прадпрыемстваў нафтахімічнага комплексу, завяршэнні правядзення ў бягучым годзе прыватызацыі ў галіне камунальных паслуг, гандлю і грамадскага харчавання.

Гэтыя меры атрымалі падтрымку з боку кіраўніцтва і шэрагу выканаўчых дырэктараў ЕБРР. У прыватнасці, падкрэслівалася, што банк зацікаўлены ў пашырэнні супрацоўніцтва з Беларуссю.

Новая, разлічаная на два гады стратэгія ЕБРР для Беларусі скіравана на працяг фінансавай дапамогі краіне. Яна будзе факусіравацца на развіцці малога і сярэдняга бізнесу і прыцягненні ў краіну замежных інвестыцый. Прычым ЕБРР, кіруючыся прадстаўленым яму палітычным мандам, будзе таксама ажыццяўляць маніторынг за дэмакратычнымі пераўтварэннямі ў краіне.

Згаданы візіт з'явіўся важным крокам ва ўмацаванні сувязей Беларусі з міжнароднай эканамічнай супольнасцю. Плануецца, што стратэгія будзе вынесена на разгляд Савета дырэктараў у канцы сакавіка 2002 года.

Кантакты з ЕБРР на высокім узроўні будуць працягнуты ў маі ў Бухарэсце падчас штогадовага пасяджэння Савета кіраўнікоў ЕБРР.

Асацыяваныя школы Беларусі ў XXI стагоддзі

У Мінску адбыўся семінар «Асацыяваныя школы Рэспублікі Беларусі ў XXI стагоддзі: прыярытэты, праблемы, перспектывы», які арганізавала Нацыянальная камісія па справах ЮНЕСКА сумесна з Міністэрствам адукацыі краіны.

Асноўная мэта семінара — абмен вопытам па рэалізацыі праекта «Сетка асацыяваных школ» на рэгіянальным узроўні.

У семінары ўдзельнічалі каардынатары праектаў асацыяваных школ і супрацоўнікі нацыянальных камісій Беларусі, ФРГ, Польшчы, Расіі, краін Балтыі, а таксама прадстаўнік Бюро ЮНЕСКА ў Маскве.

У рамках семінара праведзены «круглы стол» каардынатораў з удзелам эксперта Бюро ЮНЕСКА ў Маскве Лэйлы Лазгіевай, адбылася сустрэча ў Міністэрстве адукацыі. Перад удзельнікамі семінара выступіў старшыня Нацыянальнай камісіі Беларусі па справах ЮНЕСКА Уладзімір Шчасны. У праграму семінара ўключана наведванне школ — удзельніц праекта.

Праект «Сетка асацыяваных школ ЮНЕСКА» (ASPnet) быў распрацаваны ЮНЕСКА ў 1953 годзе. Асацыяваныя школы з'яўляюцца актыўнымі ўдзельнікамі дзейнасці ЮНЕСКА па распрацоўцы і распусцідванні наватарскай практыкі і метадычных матэрыялаў у галіне адукацыі, рэалізацыі адукацыйных праграм і вучэбных праектаў у галіне правоў чалавека, культуры свету, талентаўнасці. Зараз сетка асацыяваных школ аб'ядноўвае больш за 6 600 адукацыйных устаноў у 168 краінах, сярод іх 11 — у Беларусі. Каардынатарам асацыяваных школ Беларусі з'яўляецца вядучы інспектар Міністэрства адукацыі Надзея Кунец.

Прэс-служба МЗС.

назіранні

НЕЧАКАНЫ ГОСЦЬ

Быў позні вечар, на кухні пачуўся стук па аконным шкле. Гаспадары адкрылі фортак, праз якую ўляцела птушка. Некалькі хлебных крошак на далоні — і нечаканы госць садзіцца на руку. Пачаставаўшыся гасцінцам, верабейка даў сябе сфатаграфавач і знік у начным небе.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

ад першай асобы

Акадэмія музыкі — адзіная вышэйшая музычная ўстанова ў нашай краіне. Тут рыхтуюць музыкантаў па ўсіх спецыяльнасцях для аркестраў сімфанічных, народных інструментальных, таксама оперных выканаўцаў. Выпускнікі акадэміі выкладаюць у музычных школах, ліцэях, вучылішчах. Тут вучыцца 1100 студэнтаў. З іх каля 100 — замежныя. За 70 год існавання падрыхтаваны дзесяткі музыкантаў высокай кваліфікацыі. У акадэміі працуе больш за 200 выкладчыкаў. З іх — 68 дацэнтаў, 38 кандыдатаў навук, 36 прафесараў. Большасць выкладчыкага саставу маюць вучоныя ступені, ганаровыя званні.

Пра сённяшнія дасягненні і клопаты акадэміі наш карэспандэнт гутарыць з рэктарам установы, прафесарам, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Беларусі Міхасём КАЗІНЦОМ.

— Акадэмія музыкі, да 1992 года Дзяржаўная кансерваторыя, — напярэдадні 70-годдзя свайго існавання. Мы рады выпадку павіншаваць вас з гэтай значнай падзеяй. Звычайна юбілей — добрая нагода згадаць гісторыю і акрэсліць перспектывы.

— У 1933 годзе была створана на Беларусі кансерваторыя. Да таго ў нас працавалі толькі музычныя вучылішчы ў Мінску і Віцебску.

Мы рыхтуемца да ўрачыстасцей ужо зараз. Створаны абанемент нашых выступленняў, куды ўключаны парад салістаў духавога аркестра, лаўрэата міжнародных конкурсаў, аркестра рускіх і беларускіх народных інструментаў, канцэртнага хору Акадэміі музыкі.

Хочацца адзначыць, што традыцыйна мы выступаем у Беларускай філармоніі, але імкнемся таксама, каб нашы выканаўцы бавалі ў музычных школах абласных гарадоў, якія з'яўляюцца першай прыступкай у атрыманні фундаментальнай музычнай адукацыі.

Плануем выпусціць асобныя выданні нашых навукоўцаў з кафедры гісторыі, тэорыі музыкі. У зборнікі ўвойдуць матэрыялы, прысвечаныя апошнім навуковым музычным дасягненням, якіх, дарэчы, нямала. Рыхтуецца і зборнік "Весті", які рэгулярна выдаецца ў нашай установе. Гэта павінна стаць квінтэсенцыяй працы акадэміі за год.

Яшчэ павінен з'явіцца агульны буклет, прысвечаны нашаму 70-годдзю. Ён раскажа пра гісторыю акадэміі, пачынаючы ад дня заснавання і па сёння.

Лічу важным падкрэсліць уплыў рускай культуры на станаўленне прафесійнай музычнай школы на Беларусі. Трэба ведаць, што ў 30-я гады да нас прыехаў шэраг музыкантаў з Маскоўскай і Пецярбургскай кансерваторый. Яны сталі кадравай базай для стварэння фартэп'янанай кафедры, кафедр струнных, смычковых інструментаў, кампазіцыі.

Міхась КАЗІНЕЦ: «ПАРТНЁР — ДЗЯРЖАВА»

Нашы творчыя калектывы вартыя, каб пра іх раскажаць. Да прыкладу, сімфанічны аркестр "Маладая Беларусь" за апошнія дзесяцігоддзе набыў вялікую творчую біяграфію, штогод удзельнічае ў фестывалях у Германіі, Францыі, быў з выступленнямі ў Італіі, Бельгіі.

Калектыву "Фанфары Беларусі" з'яўляецца лаўрэатам двух міжнародных конкурсаў, а хор пад кіраўніцтвам прафесара Віктара Роўды мае Гран-пры міжнародных фестываляў у Германіі і Польшчы.

Юбілей — падстава нагадаць пра нашы дасягненні. За апошнія дзесяцігоддзе больш за 100 студэнтаў акадэміі сталі лаўрэатамі прэстыжных міжнародных конкурсаў піяністаў, вакалістаў. Нам сапраўды ёсць чым ганарыцца. І я спадзяюся, XXI стагоддзе будзе яшчэ больш уражальным.

Беларуская зямля заўсёды славілася талентамі, але так гістарычна складалася, што многія таленты сталі гонарам іншых культур — рускай, польскай. Мне вельмі хацелася б, каб XXI стагоддзе адкрыла новыя імёны беларускіх музыкантаў, якімі мы маглі б ганарыцца на сваёй зямлі.

— Ці вучацца ў акадэміі беларусы, што жывуць за мяжой?

— Яны маюць іп'готы пры паступленні, прымаюцца на бясплатнае навучанне на аднолькавых умовах з грамадзянамі Рэспублікі Беларусь. Для іх захоўваецца квота. Такім чынам, у нас вучацца беларусы з Расіі, Украіны. Іх няшмат, але яны ёсць.

— А конкурс у вашу ўстанову вялікі?

— Я не стаў бы суадносіць абітурыенцкі конкурс з тым, наколькі цяжка трапіць у акадэмію. Станаўленне музыканта не ёсць фактар аднаго дня. Дарога пачы-

наецца яшчэ ў шасцігадовым узросце, калі дзіця паступае ў музычную школу. Пасля — музычны ліцэй ці вучылішча. Карацей, перад тым як паступаць у акадэмію, дзіця вучыцца музыцы ў сярэднім 12 гадоў. Нядрэнна ведае свае магчымасці і падрыхтоўку. Таму я заўсёды ўдзячны бацькам, якія выгадалі дзіця і падрыхтавалі да навучання ў акадэміі.

Конкурс жа на асобныя факультэты даволі высокі — напрыклад, на спецыяльнасць "гітара". Меншы конкурс на духавыя інструменты, смычковыя. Я гэта тлумачу тым, што не многія здольныя вытрымліваць вялікія нарузкі, якія існуюць у час навучання па гэтых спецыяльнасцях.

— Ці запатрабаваны вашы выпускнікі пасля заканчэння акадэміі?

— Існуе размеркаванне, а таксама конкурс на замяшчэнне вакантных пасадаў спевакоў, музыкантаў. Мы рыхтуем і выкладчыкаў. На сённяшні дзень акадэмія задавальняе каля 60 працэнтаў заявак на працаўладкаванне.

— А як наконт магчымасцей зарабляць на жыццё?

— Пра гэта можна меркаваць па агульным заробку ў сферы культуры. Тое ж мае музыкант ці спявак. Але творчыя людзі — асаблівыя. Для многіх гэты бок жыцця — не самы галоўны. Хаця, канешне, хацелася б, каб прафесія музыканта дазваляла не думаць ні аб чым іншым, акрамя творчасці.

— Вы лічыце сваіх студэнтаў асобымі людзьмі, элітай?

— У нас вучацца таленты ад Бога і маці. Да таго ж яшчэ і працаголікі. Іх сфера дзейнасці патрабуе моцнай нервовай сістэмы, бо прафесія музыканта цяжкая ў псіхалагічным плане. Мы заўсёды на людзях. Таму, мяркую, адказ на

ваша пытанне зразумелы — так.

— Юбілей акадэміі — падстава нагадаць і пра праблемы...

— Сапраўды, калі іх няма, значыць, усё ўжо скончана. Пакуль ідзе жыццё, працягваецца працэс развіцця. Ёсць творчыя задачы, якія мы вырашаем з дапамогай выкладчыкаў і студэнтаў. Але трэба зрабіць усё магчымае, каб моладзь адчувала сябе запатрабаванай на радзіме. Пакуль жа за апошнія некалькі гадоў ад нас паехалі ў Марыінскі тэатр у Пецярбург чатыры выдатныя спевакі.

Акадэмія музыкі мае оперную студыю, якая, я лічу, выконвае сваю задачу. Калі б у нас быў і свой тэатр, маладыя спевакі і музыканты маглі б удасканаліваць свой прафесіяналізм там.

Але ёсць і абнадзейваючы моманты. Нядаўна мы атрымалі яшчэ адзін корпус для акадэміі. Зрабілі вялікі рамонт. Зараз у новым памяшканні вучацца студэнты аркестравага факультэта і факультэта народных інструментаў.

Яшчэ вельмі важна, каб студэнты займаліся ў акадэміі на добрых інструментах. На сённяшні дзень іх набыць даволі цяжка. Але гэта трэба рабіць, інакш нельга дасягнуць высокага ўзроўню выканання і падрыхтаваць моладзь да ўдзелу ў міжнародных конкурсах. Нядаўна мы набылі канцэртны раяль "STANWAY" коштам 100 тысяч долараў. Штогод акадэмія купляе і аркестравыя інструменты. Канешне, хацелася б больш, але трэба рэальна глядзець на жыццё. Спадзяюцца на каго-небудзь збоку, значыць, быць фантазёрам. Сёння наш самы надзейны партнёр — дзяржава.

Гутарыла Алена СПАСЮК. Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

шматгалоссе

ЦІ ЦЯЖКА БЫЦЬ ШЧАСЛІВАЙ?

Маючы стасункі з прадстаўнікамі нацыянальных аб'яднанняў, што жывуць на Беларусі, я міжволі намагаюся знайсці тую розніцу, якая называецца нацыянальнай асаблівасцю. Пазбягаючы паняцця "асіміляцыя", яны стараюцца захаваць сваю нацыянальную адметнасць, знаходзячыся далёка ад радзімы.

таніна ВАЛЬКО — суразмоўца выдатны. Яна аднавідае май жывучым пражарактар малдаван: жыццядарасная і энергічная. Яе вымаўленне нагадвае мне тэмпераментную малдаўскую мелодыю. Магчыма, гэтакі спрыяе ўражанне ад выступленняў Антаніны на сцэне падчас святаў малдаўскай дыяспары, сведкам якіх я быў.

— Антаніна, адкуль такое веданне малдаўскіх традыцый?

— Да 22 гадоў я жыла ў Малдове. Нарадзілася ў сяле Дрэнкаўца Брычанскага раёна і скончыла малдаўскую школу. У сям'і мы заўсёды гаварылі па-малдаўску, а потым з'явілася французская мова, якую я вывучала ў школе, і, безумоўна, руская. Я ведала ўсе гэтыя мовы аднолькава добра, з задавальненнем чытала раманы і спявала песні без цяжкасцей. А ў дзесятым класе заняла другое месца на раённай апімпіядзе па рускай мове.

— А як вы апынуліся ў Беларусі?

— Пасля заканчэння Кішынеўскага медыцынскага інстытута я працавала правізарам-аналітыкам у Аптэчным упраўленні Малдавіі. Праз год мяне накіравалі ў Мінск на курсы павышэння кваліфікацыі. Тут я пазнаёмілася з вельмі настойлівым малдаўцам чалавекам, маім будучым мужам Уладзімірам Валько. Мы хаваем адзін аднаго і жывём у згодзе. У нас дзве дачкі — Алесь і Юлія.

Калі нарадзілася наша старэйшая дачка, я хацела назваць яе Опеса, як у Купрына. Аднак

бацька ўнёс свае карэктывы: "Не Опеса, а Алесь, па-беларуску". З гэтым я пагадзілася, мой муж — беларус. Больш таго, я ўхваліла тое, што дзеці ў школе вучылі беларускую мову. Алесь свой першы верш напісала па-беларуску. Год таму яна скончыла Лінгвістычны ўніверсітэт, выйшла замуж і нарадзіла нам унучку Станіславу. Ну а Юлія — студэнтка Акадэміі кіравання.

— Станіслава — беларускае імя...

— Гэта нармальнае з'ява. Мы жывём на Беларусі.

— Аднак ваша імя — Антаніна таксама не малдаўскага кораня...

— Мой бацька ў маладосці працаваў шахцёрам у Кеме-раўскай вобласці. Вярнуўшыся ў Малдову, ажаніўся. Нарадзілася я. Пад расійскім уплывам бацька і назваў мяне Антанінай. Але ў сям'і мяне пакінулі частку імя і звалі Нінуца.

— Па Радзіме сумуеце?

— Я ўжо 20 гадоў жыву на Беларусі, але сваю Малдову забыць не магу. Раз на год усёй сям'ёй наведваем роднае сяло. Калі прыезджаю дадому, пачуцці перапаўняюць мяне. Здаецца, гляджу на ўсё не вачыма, а

сэрцам: паветра, поўнае знаёмых пахаў, неба высокае, зямля дыхае, людзі вакол родныя. Тут жывуць мае бацькі — Мікалай Сямёнавіч і Лідзія Васільеўна Бойцу. А ў іх яшчэ па шасцёра братоў і сячцёр, у кожнага — па двое дзяцей, мноства ўнукаў, зячцёў, нявестак. Калі нас сустракаюць і праводзяць, па вуліцы ідзе велізарны натоўп. Гэта мой род! Нам тут добра. Асабліва дочкам. Яны вывучылі малдаўскую мову і зараз дапамагаюць мне ў абшчыне "Малдова": спяваюць, праводзяць вечарыны, чытаюць вершы.

— Я ведаю, вы з'яўляецеся старшынёй абшчыны ўжо другі год. Як вы апынуліся ў аб'яднанні?

— Адночы я ўдзельнічала ў конкурсе самадзейных кампазітараў, арганізаваным Беларускай радыё (я іграю на гітары, пішу песні і сама іх выконваю). Мяне пачулі мясцовыя малдаване і зацікавіліся на Усебеларускі фестываль нацыянальных культур у склад малдаўскай дыяспары.

Работа ў абшчыне зацягнула. Я пазнаёмілася з цікавымі людзь-

гожваць свой горад. А я працую дырэктарам аптэкі. Адношуся да сваіх абавязкаў вельмі адказна. Прафесія такая. Я, як мне здаецца, арганізаваны і дзелавы чалавек, таму часу хапае і для сям'і, і для працы.

— І Беларусь, і Малдова перажываюць няпросты час. Радзіма важ не адмаўляе ў дапамозе?

— У нас добрыя кантакты з пасольствам Малдовы ў Беларусі. Дыпламаты заўсёды прыходзяць на нашы мерапрыемствы, стараюцца дапамагчы літаратурнай, запісамі малдаўскіх мелодый. Але мы ведаем, як цяжка цяпер Малдове, таму для сябе нічога не просім. Толькі крышачку ўвагі. Наша абшчына ўдзячная, што абодва малдаўскія прэзідэнты не забыліся пра нас. Калі Пётр Лучынскі і Уладзімір Варонін наведвалі Беларусь, то знайшлі час для сустрэч з землякамі.

Мы, малдаване, вельмі рады, што паміж нашымі краінамі ўсталяваецца добрыя кантакты. Жывучы тут, на Беларусі, я міжволі параўноўваю нашы культуры і знаходжу шмат агульнага. Нават у мовах ёсць агульныя словы. Аб'ядноўвае нас і праваслаўе. На Каляды ў Малдове, як і ў Беларусі, ходзяць калядоўшчыкі, носяць зорку, водзяць Казу і спяваюць песні. Я вельмі хачу ўзнавіць традыцыі малдаўскіх Калядак сярод членаў нашай абшчыны. Праца ў абшчыне прыносіць мне шмат радасці. Я лічу сябе вельмі шчаслівай жанчынай.

— Жадаю вам захаваць гэту пачуццё гармоніі. І поспехаў у працы!

Гутарыў Віктар МАЦЮШЭНКА.

вандроўка з працягам

ВЯРТАННЕ ПОЛАЦКА

БУДАЎНІЦТВА І РЭСТАЎРАЦЫЯ

Нядаўна ў Полацку з'явіўся новы, прыгожы, з густам аформлены будынак ЗАГСа. У яго інтэр'еры не толькі элементы сучаснага дызайну, але і традыцыйныя габелены, і мора кветак пад нагамі на віцебскіх дыванах.

Радуе гараджан, што нарэшце ў Полацку з'явіўся другі мост, рамантуюцца вуліцы. Асоба ўвага надаецца кварталам драўляных забудов у цэнтры. Цікавы падыход гарадскіх улад да рэстаўрацыі старажытных будынкаў. Так, "Белаграпрамбанк" за свой кошт аднавіў так званы Дом губернатара, пасля чаго размясціў там свой офіс. Дарэчы, менавіта тут спынялася расійская імператрыца Кацярына II у час наведвання Полацка.

Але найпершы клопат палачан — Нацыянальны гісторыка-культурны музей-запаведнік, дзе вядзецца вялікая праца па аднаўленні многіх будынкаў. І галоўны сярэд іх — былы Езуіцкі калегіум (XVIII стагоддзе), перададзены запаведніку ў 1991 годзе. Аўтар праекта рэстаўрацыі — Наталля Кружліка-

ва. Адзінае, да чаго тут пакуль не дайшлі рукі, — падвалы, якіх вялікае мноства. На жаль, яшчэ не існуе нават праекта іх рэстаўрацыі. Дырэктар музея-запаведніка Мікалай Ільніцкі вельмі шкадуе, што не выкарыстоўваюцца такія вялізныя плошчы, але не хапае сродкаў на іх уладкаванне.

Што ж размесціцца ў былым калегіуме пасля рэстаўрацыі? На першым паверсе — мастацкая галерэя, у экспазіцыі якой — мастацкія творы ад старажытнасці да XIX стагоддзя. Можна будзе ўбачыць там і археалагічныя здабыткі, і каналіс. Зразумела, знойдзе сваё адлюстраванне і гісторыя самога калегіума — першай вышэйшай установы на Беларусі, дзе навучаліся слынным людзі нашай зямлі. Акрамя гэтага, адкрыецца музычная гасцеўня.

На другім паверсе плануецца экспанаваць творы сучаснага жывапісу. Дарэчы, музей ужо мае больш за 300 экспанатаў перыяду ад XIX стагоддзя па сённяшні дзень, якія вылу-

чаюцца высокай мастацкасцю і сапраўднай творчай адметнасцю.

Кожнае старадаўняе збудаванне, што даходзіць да нашых дзён, павінна захаваць сваю непаўторную атмасферу, аўру, якая перадаецца з пакалення ў пакаленне. У полацкім Езуіцкім калегіуме, здаецца, яшчэ лунаюць вобразы У. Чарадзея, Ф. Скарыны. Калі ідзеш па старажытных прыступках, глядзіш праз вялізныя вокны на галерэю, ва ўнутраныя дворыкі, міжволі ў думках пераносіцца ў тыя далекія, але слаўныя для тваёй радзімы часы.

Яшчэ адна будоўля Полацка — Дзіцячы музей, які ў хуткім часе пачне працаваць. Гэта будзе дзіўнае месца, дзе юныя наведвальнікі змогуць дакранацца і позіркамі, і рукамі да кветкавых, сонечных, водных гадзінікаў і да калекцыі самавараў... Аднак гэты цудоўны музей пакуль кантрастуе з недагледжаным паркам атраццёнаў, што побач з ім.

СКАРБЫ МУЗЕЯЎ

Каб наведаць 8 музеяў Полацка, спатрэбіцца некалькі дзён (хутка музеяў стане 10, як і ў сталіцы). Там працуе 108 чалавек, уключаючы тэхнічны персанал. Зарплата навуковых супрацоўнікаў — мізэрная. Тым не менш і зараз тут штогод прымаюць 300 тысяч наведвальнікаў. Але пасля правядзення спецыяльнага даследавання высветлілася: патэнцыял музеяў значна большы — паўтара мільёна чалавек за такі ж перыяд.

Сярод разнастайных полацкіх музейных экспазіцый ёсць адна вельмі незвычайная: яна называецца "Прагулка па Ніжнепакроўскай". Былая Ніжнепакроўская вуліца (зараз яна носіць імя Леніна) вядзе да Сафійскага сабора, унікальнага помніка гісторыі і архітэктуры

Што большасць з нас ведае пра Полацк? Старажытная Сафія, Дзіна... Постаці Францішка Скарыны, Сімяона Полацкага, Ефрасінні Полацкай. Успамін пра іх захоўваюць старадаўнія гарадскія пабудовы, музейныя экспанаты. Але Полацк — жывы горад, які імкнецца сумяшчаць слаўную гісторыю і сучаснасць.

Дэлегацыя Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу, а менавіта члены Камісіі па адукацыі, культуры, навуцы і навукова-тэхнічнаму прагрэсу, наведала Полацк, каб на свае вочы пабачыць, што адбываецца ў справе аднаўлення старажытнага горада. Яшчэ адна падстава для паездкі — плануемая распрацоўка дапаўненняў у Закон аб музеях і Музейным фондзе, праверка выканання комплекснай доўгатэрміновай дзяржаўнай праграмы па развіцці Полацка на 2000—2005 гады.

Сёння горад нагадвае чалавека, які доўга існаваў пад прымусам, не так, як хацеў, у выніку чаго ў нечым згубіў сябе. Але ралітам успомніў і зразумей, што ён — асоба, і знайшоў у сабе сілы жыць і рэалізоўвацца. У Полацку шмат людзей, сапраўды зацікаўленых у аднаўленні горада. Яны са шчырым захапленнем дэманструюць гасцям яго прыгажосць, ганарацца яго гісторыяй, самааддана адбудоўваюць і рупліва даглядаюць яго.

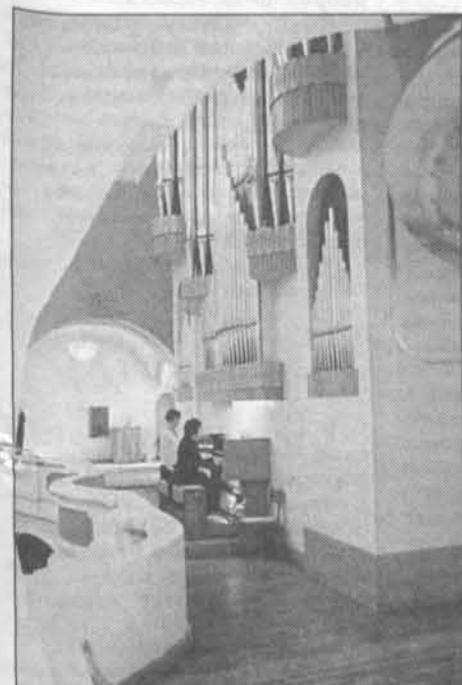
Адрэстаўрыраваны Дом губернатара.

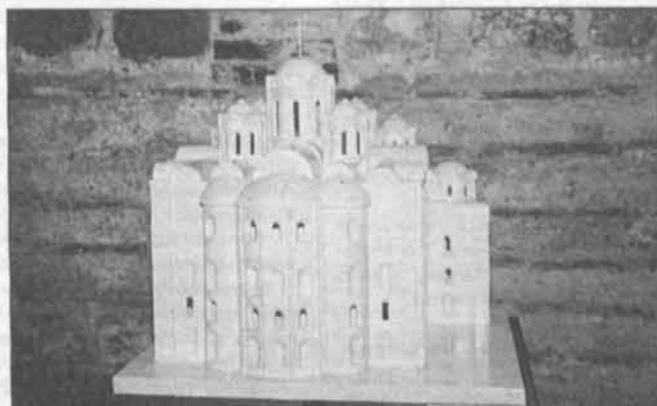
Новы полацкі ЗАГС.

Падчас наведвання музея.

На гэтых чатырох здымках — Полацкая Сафія.

Працяг будзе.

Алена СПАСЮК.
Фота Сяргея ДЗЕНІСЕНКІ.

ЛІСТЫ ПРА КАХАННЕ

У рэдакцыю «Голасу Радзімы» з Чэбаксар прыйшоў ліст наступнага зместу:

Паважаныя беларускія сябры!
Вось ужо пяты месяц знаходжуся ў бальніцы, а колькі яшчэ давадзецца прабыць — не ведаю.

Я ўдалечыні ад роднага Баку, і мне цяпер цяжка без маральнай і матэрыяльнай падтрымкі. Я вельмі прашу дапамагчы мне.

Пишу вершы ў прозе. Пасылаю вам кніжачку, спадзяюся, спадабаецца. Калі зробіце пераклад на беларускую мову, надрукуеце — буду шчыра ўдзячны. Жаданнем прафінансаваць выданне кнігі на-беларуску (у мяне 150 вершаў, магу выслаць) мяне ашчаслівіце. Творы напісаны ў эпістальным жанры. Гэтыя вершы — не лісты, не літаратурныя творы, а сапраўдны крык душы, пазбайленай надзеі, калі наперадзе — ні перамогі, ні жыцця, ні шчасця...

Такія душэўныя пакуты, напэўна, перажылі многія. І знаходзілі выйсце. Якое?

Прашу адгукнуцца закаханых і тых, хто калісьці кахаў. Адкажу ўсім (пажадана выслаць канверт са зваротным адрасам).

Праводжу лекцыю «Мільён лістоў пра каханне», планую стварыць музей каханья, збіраю сродкі для будаўніцтва музея. Можна паспрыяеце?!

З павагай да вас і любоўю да беларускага народа

БАЛАШ АЛІ-ЗАМАН АГЛЫ АБАСЗАДЭ.

Мой адрас: Россія, 428015, г. Чэбаксары, ул. Пирогова, д. 8, корп. 1, кв. 112. Б. А. Аббасзаде.

Пагадзіцеся, ліст гэты досыць незвычайны. І нават загадкавы. Асабліва з улікам таго, што адрасат піша ў нашу газету ўпершыню. Відавочна, рэгулярна яе не атрымлівае.

цялесным, другім — духоўным. Вось так і жыў апошнім часам. А мо і не жыў. Цялесна — таю, нібыта свечка, але духоўна — палымнею. У матэрыяльным жыцці ўсё цяжка: напружаная, знясіпваючая праца, складаныя імгненні, павароты, дачыненні... Мабыць, усё было б нашмат лягчэй, каб ты не мучыла, не вярэдзіла мне душу сваёй гарэзнасцю, свавольствамі, замешанымі на амаль дзіцячай упартасці. Не хачу, каб ты разбівала маё сэрца. Каму яно патрэбна, разбітае? (І табе самой таксама!) Я цярплю. Атрымліваецца, у мяне спановая трываласць і лывінае сэрца.

Затое ў духоўным жыцці — як усё проста і лёгка! Там з тваёй выявы я стварыў нейкае боскае «ты». Тыя ж вочы, тая ж хада, тая ж статнасць. Лёгка пераблытаць вас. Але якія ж вы адрозныя характарамі, паводзінамі... З водару кветак, сапалдкіх набыткаў свайго духоўнага свету, шчаслівых хвілін успамінаў я сплёў вянок, вянок са слоў. А хто, апрача цябе, варты дзівоснага падарунка?!

Прамовіла:
— Ты памыліўся адрасам!
Усе маглі б сказаць мне падобнае: і Аляксандр Македонскі, і Напалеон, і Жанна д'Арк... Але мною створаная «ты» мяне б зразумела, уклала б свой меч у похаву, з павагай паставілася б да маіх чыстых, бескарэслівых пачуццяў (бо ты такая).

Я не памыляюся адрасам. Бо на крывыя вулкі гляджу вачыма свайго сэрца. Я не разлучу вачыма «ты». Гэта ты іх супрацьпастаўляеш, робіш ворагамі адно аднаму. Але гэтыя «ты» раней ці пазней злучацца ў адно!

Мая «ты» перамога цябе!
І гэтая перамога стане гаючымі лекамі для таёй разбітага майго сэрца.

Ну і мара...

Мінае, абганяючы мяне, твой цягнік. Большая частка твайго шляху яшчэ наперадзе. Знікаеш, не ведаючы, не здагадваючыся пра мяне. Не ведаеш ты, што часцінка майго сэрца прыпыняе хуткасць твайго цягніка. Не ведаеш, што і другую палову майго сэрца ты забіраеш з сабой.

Не ведаеш. Ніколі не даведзешся.

Пойдзеш, не ведаючы пра мяне, не ведаючы пра сябе.

Цябе я не здолею дасягнуць...

Ніколі. Ніколі...
У кожнага жыцця свой цягнік.

Няшчасны Ясенін — паэт натхнення. Не было прыгажунь-хрысціянак, у якіх пры сустрэчы з ім не здрыганулася, не затрымцела і не захлынулася ў пяшчоце сэрца. А ён закахаўся ў «персідскую прыгажуню». І пакутаваў ад ростані з ёю, нават хацеў ехаць у Іран. Паэта ашукалі. Замест Ірана прывезлі яго ў Мардакяны на Апшэрэнскім паўвостраве, прывезлі, каб ажыццявіць мару, «злучыць» яго з мрояй. Тут ён, натхніўшыся, напісаў свае «Персідскія матывы».

У Персіі хапае прыгажуняў, паэт шмат чуў пра іх. Але каб ён пабачыў цябе, даведаўся пра тваё існаванне, бадай, і думаць перастаў бы пра Персію. І вось якая думка запыла мне ў сэрца: а што здарылася, каб Ясенін глянуў на цябе маімі вачамі? Нарадзіўся б рускі «Мяджун»? Хіба не?

Няшчасны Ясенін! Не спазнаўшы цябе, ён адышоў у іншы свет.

Няшчасны і я! Хоць бачу і наталюся тваёй прыгажосцю, ды няздольны апісаць яе так, як Ясенін.

Цікава, хто з нас больш нешчаслівы?

Няшчасны Ясенін і бескарэслівасці шанойнага спадара Балаша Абасзадэ ў час, калі ён быў дужым і здаровым. А ў кароценькай анатацыі да кнігі чытаем: аўтар раней даў сабе зарок больш на тэму каханья не пісаць. Ды жыццё такія намеры перайначыла: «Каханне ў ростані, выявілася, — гэта раса і полымя... У час маёй кароткай паездкі ў Іран душу і сэрца вярэдзілі пачуцці, якім трэба было некай выліцца. Гэта стала жыццёвай неабходнасцю. Такім чынам, не знайшоў я ў сабе сілы, каб стрымаць дадзенае самому сабе слова. У выніку выйшла ў свет кніга, «прысвечаная Вам».

Перад намі не зборнік, а цэласная і завершаная кніжка вершаў у прозе, узлёты, сумненні і роспач тонкай паэтычнай душы, якая прагне святога, чыстага, узнёслага і адухоўленага каханья, ды ўрэальнасці не заўсёды яго знаходзіць і часта захлынаецца ад гора і спаняверанасці. Аднак пра ўсё гэта сказана на высокім паэтычным узроўні, які тут спалучаны з узроўнем маральна-этычным, духоўным.

Балаш Абасзадэ выхаваны на ўзорах надзвычай багатай традыцыі ўсходняй лірыкі каханья. Але ж гэтыя традыцыі на сваім агульначалавечым напэўненні блізкія і нам хрысціянам, пацвярджаючы чаму можа быць створаная яшчэ ля вытокаў хрысціянскай цывілізацыі Песня Песняў біблейскага Саламона — высокі, нябесны гімн закаханага ў гонар сваёй каханай, абсяжней — Жанчыны.

У кантэксте ўсёй гэтай, што налічвае тысячгагоддзі, традыцыі асабіста мне не ўяўляецца пустой мройнасцю выказанае ў лісце меркаванне наконт стварэння музея закаханых. Больш таго, перакананы, што такі музей можа быць у кожнага культурнага цывілізаванага народа, у тым ліку і ў беларусаў. Ён, мяркуючы, пры належным стаўленні можа быць адным з самых цікавых, значных і папулярных прыстанкаў чалавечага духу. Бо гісторыя чалавецтва і кожнага асобнага народа стваралася праз каханне. Досыць нагадаць прозвішчы Рагнеды і Ефрасіні Полацкай, вялікіх князёў ВКЛ Ягайлы і

стане перашкодай на шляху радасці).
Хачу глядзець у смяшлівыя вочы.
Жыву, каб змусіць прыгажуню ўсміхацца.

У канверце быў не толькі гэты кароценькі, напісаны ад рукі выразным каліграфічным почыркам чалавечы дакумент, але і выдадзеная ў сталіцы Татарстана Казані некалькі гадоў назад у друкарні прыстойным накладам 10 000 асобнікаў кніжачка вершаў у прозе «Самотнасць». На яе апошняй старонцы значаецца: «Увесь прыбытак пералічваецца на разліковы рахунак школы-інтэрната № 8 г. Казані». А гэта рэчыцё

Мой цягнік даўно пакінуў вакзал. Імчаўся, разрываючы ночы, сухія бясплодныя стэпы, спяваў песні майму маўчанню, маім мроям.

Магчыма, было гэта наканаваннем лёсу? На адным з чарговых прыстанкаў я выйшаў і азірнуўся. Глянуў — і не здолеў адвесці вачэй. Ты ўвайшла ў мае жыццё ўсёй сваёй прыгажосцю, пяшчотай, існасцю. Стала зразумелым: тая песня майму маўчанню была толькі чаканнем цябе, напоўненым пакутай. На шыбах майго цягніка водгулле затрымцела бязгучнае нямое літанне майго спаленага на вуголле сэрца.

Памылкова сеў я ў гэты цягнік. Не ведаючы пра цябе, сеў у яго. Ды час парасаджаў нас у розныя цягнікі. Але паміж нашымі каплянамі захоўвалася прастрань велічыняй з ігольнае вушка. Толькі твае песні спяваў мой цягнік. Толькі тваю радасць, у якой палымнела каханне

Няшчасны Ясенін! Не спазнаўшы цябе, ён адышоў у іншы свет.

Няшчасны і я! Хоць бачу і наталюся тваёй прыгажосцю, ды няздольны апісаць яе так, як Ясенін.

Цікава, хто з нас больш нешчаслівы?

Няшчасны Ясенін і бескарэслівасці шанойнага спадара Балаша Абасзадэ ў час, калі ён быў дужым і здаровым. А ў кароценькай анатацыі да кнігі чытаем: аўтар раней даў сабе зарок больш на тэму каханья не пісаць. Ды жыццё такія намеры перайначыла: «Каханне ў ростані, выявілася, — гэта раса і полымя... У час маёй кароткай паездкі ў Іран душу і сэрца вярэдзілі пачуцці, якім трэба было некай выліцца. Гэта стала жыццёвай неабходнасцю. Такім чынам, не знайшоў я ў сабе сілы, каб стрымаць дадзенае самому сабе слова. У выніку выйшла ў свет кніга, «прысвечаная Вам».

Перад намі не зборнік, а цэласная і завершаная кніжка вершаў у прозе, узлёты, сумненні і роспач тонкай паэтычнай душы, якая прагне святога, чыстага, узнёслага і адухоўленага каханья, ды ўрэальнасці не заўсёды яго знаходзіць і часта захлынаецца ад гора і спаняверанасці. Аднак пра ўсё гэта сказана на высокім паэтычным узроўні, які тут спалучаны з узроўнем маральна-этычным, духоўным.

Балаш Абасзадэ выхаваны на ўзорах надзвычай багатай традыцыі ўсходняй лірыкі каханья. Але ж гэтыя традыцыі на сваім агульначалавечым напэўненні блізкія і нам хрысціянам, пацвярджаючы чаму можа быць створаная яшчэ ля вытокаў хрысціянскай цывілізацыі Песня Песняў біблейскага Саламона — высокі, нябесны гімн закаханага ў гонар сваёй каханай, абсяжней — Жанчыны.

У кантэксте ўсёй гэтай, што налічвае тысячгагоддзі, традыцыі асабіста мне не ўяўляецца пустой мройнасцю выказанае ў лісце меркаванне наконт стварэння музея закаханых. Больш таго, перакананы, што такі музей можа быць у кожнага культурнага цывілізаванага народа, у тым ліку і ў беларусаў. Ён, мяркуючы, пры належным стаўленні можа быць адным з самых цікавых, значных і папулярных прыстанкаў чалавечага духу. Бо гісторыя чалавецтва і кожнага асобнага народа стваралася праз каханне. Досыць нагадаць прозвішчы Рагнеды і Ефрасіні Полацкай, вялікіх князёў ВКЛ Ягайлы і

стане перашкодай на шляху радасці).

Хачу глядзець у смяшлівыя вочы.

Жыву, каб змусіць прыгажуню ўсміхацца.

У канверце быў не толькі гэты кароценькі, напісаны ад рукі выразным каліграфічным почыркам чалавечы дакумент, але і выдадзеная ў сталіцы Татарстана Казані некалькі гадоў назад у друкарні прыстойным накладам 10 000 асобнікаў кніжачка вершаў у прозе «Самотнасць».

На яе апошняй старонцы значаецца: «Увесь прыбытак пералічваецца на разліковы рахунак школы-інтэрната № 8 г. Казані». А гэта рэчыцё

Няшчасны Ясенін і бескарэслівасці шанойнага спадара Балаша Абасзадэ ў час, калі ён быў дужым і здаровым. А ў кароценькай анатацыі да кнігі чытаем: аўтар раней даў сабе зарок больш на тэму каханья не пісаць. Ды жыццё такія намеры перайначыла: «Каханне ў ростані, выявілася, — гэта раса і полымя... У час маёй кароткай паездкі ў Іран душу і сэрца вярэдзілі пачуцці, якім трэба было некай выліцца. Гэта стала жыццёвай неабходнасцю. Такім чынам, не знайшоў я ў сабе сілы, каб стрымаць дадзенае самому сабе слова. У выніку выйшла ў свет кніга, «прысвечаная Вам».

Перад намі не зборнік, а цэласная і завершаная кніжка вершаў у прозе, узлёты, сумненні і роспач тонкай паэтычнай душы, якая прагне святога, чыстага, узнёслага і адухоўленага каханья, ды ўрэальнасці не заўсёды яго знаходзіць і часта захлынаецца ад гора і спаняверанасці. Аднак пра ўсё гэта сказана на высокім паэтычным узроўні, які тут спалучаны з узроўнем маральна-этычным, духоўным.

Балаш Абасзадэ выхаваны на ўзорах надзвычай багатай традыцыі ўсходняй лірыкі каханья. Але ж гэтыя традыцыі на сваім агульначалавечым напэўненні блізкія і нам хрысціянам, пацвярджаючы чаму можа быць створаная яшчэ ля вытокаў хрысціянскай цывілізацыі Песня Песняў біблейскага Саламона — высокі, нябесны гімн закаханага ў гонар сваёй каханай, абсяжней — Жанчыны.

У кантэксте ўсёй гэтай, што налічвае тысячгагоддзі, традыцыі асабіста мне не ўяўляецца пустой мройнасцю выказанае ў лісце меркаванне наконт стварэння музея закаханых. Больш таго, перакананы, што такі музей можа быць у кожнага культурнага цывілізаванага народа, у тым ліку і ў беларусаў. Ён, мяркуючы, пры належным стаўленні можа быць адным з самых цікавых, значных і папулярных прыстанкаў чалавечага духу. Бо гісторыя чалавецтва і кожнага асобнага народа стваралася праз каханне. Досыць нагадаць прозвішчы Рагнеды і Ефрасіні Полацкай, вялікіх князёў ВКЛ Ягайлы і

стане перашкодай на шляху радасці).

Хачу глядзець у смяшлівыя вочы.

Жыву, каб змусіць прыгажуню ўсміхацца.

У канверце быў не толькі гэты кароценькі, напісаны ад рукі выразным каліграфічным почыркам чалавечы дакумент, але і выдадзеная ў сталіцы Татарстана Казані некалькі гадоў назад у друкарні прыстойным накладам 10 000 асобнікаў кніжачка вершаў у прозе «Самотнасць».

На яе апошняй старонцы значаецца: «Увесь прыбытак пералічваецца на разліковы рахунак школы-інтэрната № 8 г. Казані». А гэта рэчыцё

Няшчасны Ясенін і бескарэслівасці шанойнага спадара Балаша Абасзадэ ў час, калі ён быў дужым і здаровым. А ў кароценькай анатацыі да кнігі чытаем: аўтар раней даў сабе зарок больш на тэму каханья не пісаць. Ды жыццё такія намеры перайначыла: «Каханне ў ростані, выявілася, — гэта раса і полымя... У час маёй кароткай паездкі ў Іран душу і сэрца вярэдзілі пачуцці, якім трэба было некай выліцца. Гэта стала жыццёвай неабходнасцю. Такім чынам, не знайшоў я ў сабе сілы, каб стрымаць дадзенае самому сабе слова. У выніку выйшла ў свет кніга, «прысвечаная Вам».

Перад намі не зборнік, а цэласная і завершаная кніжка вершаў у прозе, узлёты, сумненні і роспач тонкай паэтычнай душы, якая прагне святога, чыстага, узнёслага і адухоўленага каханья, ды ўрэальнасці не заўсёды яго знаходзіць і часта захлынаецца ад гора і спаняверанасці. Аднак пра ўсё гэта сказана на высокім паэтычным узроўні, які тут спалучаны з узроўнем маральна-этычным, духоўным.

Балаш Абасзадэ выхаваны на ўзорах надзвычай багатай традыцыі ўсходняй лірыкі каханья. Але ж гэтыя традыцыі на сваім агульначалавечым напэўненні блізкія і нам хрысціянам, пацвярджаючы чаму можа быць створаная яшчэ ля вытокаў хрысціянскай цывілізацыі Песня Песняў біблейскага Саламона — высокі, нябесны гімн закаханага ў гонар сваёй каханай, абсяжней — Жанчыны.

У рэдакцыю «Голасу Радзімы» з Чэбаксар прыйшоў ліст наступнага зместу:
Паважаныя беларускія сябры!
Вось ужо пяты месяц знаходжуся ў бальніцы, а колькі яшчэ давадзецца прабыць — не ведаю.
Я ўдалечыні ад роднага Баку, і мне цяпер цяжка без маральнай і матэрыяльнай падтрымкі. Я вельмі прашу дапамагчы мне.
Пишу вершы ў прозе. Пасылаю вам кніжачку, спадзяюся, спадабаецца. Калі зробіце пераклад на беларускую мову, надрукуеце — буду шчыра ўдзячны. Жаданнем прафінансаваць выданне кнігі на-беларуску (у мяне 150 вершаў, магу выслаць) мяне ашчаслівіце. Творы напісаны ў эпістальным жанры. Гэтыя вершы — не лісты, не літаратурныя творы, а сапраўдны крык душы, пазбайленай надзеі, калі наперадзе — ні перамогі, ні жыцця, ні шчасця...

Такія душэўныя пакуты, напэўна, перажылі многія. І знаходзілі выйсце. Якое?

Прашу адгукнуцца закаханых і тых, хто калісьці кахаў. Адкажу ўсім (пажадана выслаць канверт са зваротным адрасам).

Праводжу лекцыю «Мільён лістоў пра каханне», планую стварыць музей каханья, збіраю сродкі для будаўніцтва музея. Можна паспрыяеце?!

З павагай да вас і любоўю да беларускага народа

БАЛАШ АЛІ-ЗАМАН АГЛЫ АБАСЗАДЭ.

Мой адрас: Россія, 428015, г. Чэбаксары, ул. Пирогова, д. 8, корп. 1, кв. 112. Б. А. Аббасзаде.

Пагадзіцеся, ліст гэты досыць незвычайны. І нават загадкавы. Асабліва з улікам таго, што адрасат піша ў нашу газету ўпершыню. Відавочна, рэгулярна яе не атрымлівае.

цялесным, другім — духоўным. Вось так і жыў апошнім часам. А мо і не жыў. Цялесна — таю, нібыта свечка, але духоўна — палымнею. У матэрыяльным жыцці ўсё цяжка: напружаная, знясіпваючая праца, складаныя імгненні, павароты, дачыненні... Мабыць, усё было б нашмат лягчэй, каб ты не мучыла, не вярэдзіла мне душу сваёй гарэзнасцю, свавольствамі, замешанымі на амаль дзіцячай упартасці. Не хачу, каб ты разбівала маё сэрца. Каму яно патрэбна, разбітае? (І табе самой таксама!) Я цярплю. Атрымліваецца, у мяне спановая трываласць і лывінае сэрца.

Затое ў духоўным жыцці — як усё проста і лёгка! Там з тваёй выявы я стварыў нейкае боскае «ты». Тыя ж вочы, тая ж хада, тая ж статнасць. Лёгка пераблытаць вас. Але якія ж вы адрозныя характарамі, паводзінамі... З водару кветак, сапалдкіх набыткаў свайго духоўнага свету, шчаслівых хвілін успамінаў я сплёў вянок, вянок са слоў. А хто, апрача цябе, варты дзівоснага падарунка?!

Прамовіла:
— Ты памыліўся адрасам!
Усе маглі б сказаць мне падобнае: і Аляксандр Македонскі, і Напалеон, і Жанна д'Арк... Але мною створаная «ты» мяне б зразумела, уклала б свой меч у похаву, з павагай паставілася б да маіх чыстых, бескарэслівых пачуццяў (бо ты такая).

Я не памыляюся адрасам. Бо на крывыя вулкі гляджу вачыма свайго сэрца. Я не разлучу вачыма «ты». Гэта ты іх супрацьпастаўляеш, робіш ворагамі адно аднаму. Але гэтыя «ты» раней ці пазней злучацца ў адно!

Мая «ты» перамога цябе!
І гэтая перамога стане гаючымі лекамі для таёй разбітага майго сэрца.

Ну і мара...

Мінае, абганяючы мяне, твой цягнік. Большая частка твайго шляху яшчэ наперадзе. Знікаеш, не ведаючы, не здагадваючыся пра мяне. Не ведаеш ты, што часцінка майго сэрца прыпыняе хуткасць твайго цягніка. Не ведаеш, што і другую палову майго сэрца ты забіраеш з сабой.

Не ведаеш. Ніколі не даведзешся.

Пойдзеш, не ведаючы пра мяне, не ведаючы пра сябе.

Цябе я не здолею дасягнуць...

Няшчасны Ясенін і бескарэслівасці шанойнага спадара Балаша Абасзадэ ў час, калі ён быў дужым і здаровым. А ў кароценькай анатацыі да кнігі чытаем: аўтар раней даў сабе зарок больш на тэму каханья не пісаць. Ды жыццё такія намеры перайначыла: «Каханне ў ростані, выявілася, — гэта раса і полымя... У час маёй кароткай паездкі ў Іран душу і сэрца вярэдзілі пачуцці, якім трэба было некай выліцца. Гэта стала жыццёвай неабходнасцю. Такім чынам, не знайшоў я ў сабе сілы, каб стрымаць дадзенае самому сабе слова. У выніку выйшла ў свет кніга, «прысвечаная Вам».

Перад намі не зборнік, а цэласная і завершаная кніжка вершаў у прозе, узлёты, сумненні і роспач тонкай паэтычнай душы, якая прагне святога, чыстага, узнёслага і адухоўленага каханья, ды ўрэальнасці не заўсёды яго знаходзіць і часта захлынаецца ад гора і спаняверанасці. Аднак пра ўсё гэта сказана на высокім паэтычным узроўні, які тут спалучаны з узроўнем маральна-этычным, духоўным.

Балаш Абасзадэ выхаваны на ўзорах надзвычай багатай традыцыі ўсходняй лірыкі каханья. Але ж гэтыя традыцыі на сваім агульначалавечым напэўненні блізкія і нам хрысціянам, пацвярджаючы чаму можа быць створаная яшчэ ля вытокаў хрысціянскай цывілізацыі Песня Песняў біблейскага Саламона — высокі, нябесны гімн закаханага ў гонар сваёй каханай, абсяжней — Жанчыны.

У кантэксте ўсёй гэтай, што налічвае тысячгагоддзі, традыцыі асабіста мне не ўяўляецца пустой мройнасцю выказанае ў лісце меркаванне наконт стварэння музея закаханых. Больш таго, перакананы, што такі музей можа быць у кожнага культурнага цывілізаванага народа, у тым ліку і ў беларусаў. Ён, мяркуючы, пры належным стаўленні можа быць адным з самых цікавых, значных і папулярных прыстанкаў чалавечага духу. Бо гісторыя чалавецтва і кожнага асобнага народа стваралася праз каханне. Досыць нагадаць прозвішчы Рагнеды і Ефрасіні Полацкай, вялікіх князёў ВКЛ Ягайлы і

стане перашкодай на шляху радасці).

Хачу глядзець у смяшлівыя вочы.

Жыву, каб змусіць прыгажуню ўсміхацца.

У канверце быў не толькі гэты кароценькі, напісаны ад рукі выразным каліграфічным почыркам чалавечы дакумент, але і выдадзеная ў сталіцы Татарстана Казані некалькі гадоў назад у друкарні прыстойным накладам 10 000 асобнікаў кніжачка вершаў у прозе «Самотнасць».

На яе апошняй старонцы значаецца: «Увесь прыбытак пералічваецца на разліковы рахунак школы-інтэрната № 8 г. Казані». А гэта рэчыцё

Няшчасны Ясенін і бескарэслівасці шанойнага спадара Балаша Абасзадэ ў час, калі ён быў дужым і здаровым. А ў кароценькай анатацыі да кнігі чытаем: аўтар раней даў сабе зарок больш на тэму каханья не пісаць. Ды жыццё такія намеры перайначыла: «Каханне ў ростані, выявілася, — гэта раса і полымя... У час маёй кароткай паездкі ў Іран душу і сэрца вярэдзілі пачуцці, якім трэба было некай выліцца. Гэта стала жыццёвай неабходнасцю. Такім чынам, не знайшоў я ў сабе сілы, каб стрымаць дадзенае самому сабе слова. У выніку выйшла ў свет кніга, «прысвечаная Вам».

Перад намі не зборнік, а цэласная і завершаная кніжка вершаў у прозе, узлёты, сумненні і роспач тонкай паэтычнай душы, якая прагне святога, чыстага, узнёслага і адухоўленага каханья, ды ўрэальнасці не заўсёды яго знаходзіць і часта захлынаецца ад гора і спаняверанасці. Аднак пра ўсё гэта сказана на высокім паэтычным узроўні, які тут спалучаны з узроўнем маральна-этычным, духоўным.

Балаш Абасзадэ выхаваны на ўзорах надзвычай багатай традыцыі ўсходняй лірыкі каханья. Але ж гэтыя традыцыі на сваім агульначалавечым напэўненні блізкія і нам хрысціянам, пацвярджаючы чаму можа быць створаная яшчэ ля вытокаў хрысціянскай цывілізацыі Песня Песняў біблейскага Саламона — высокі, нябесны гімн закаханага ў гонар сваёй каханай, абсяжней — Жанчыны.

вернісаж

ЛАБІРЫНТ ПАЧУЦЦЯЎ

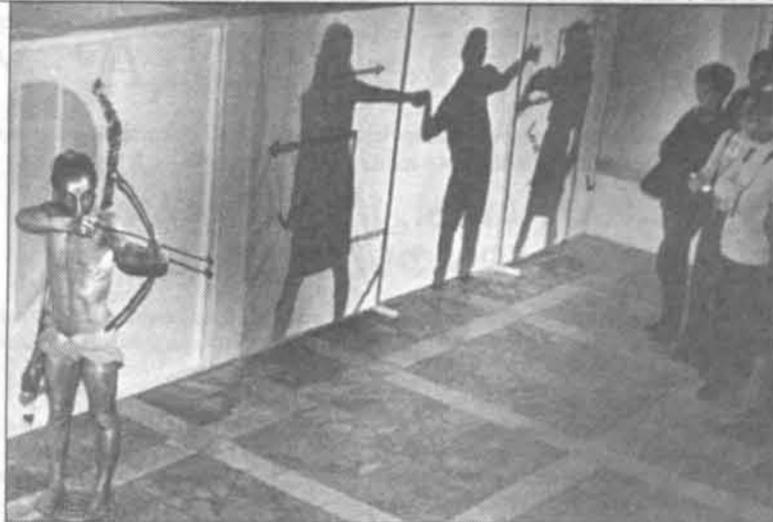
На першыя подыхі вясны маладыя таленты з Беларускай акадэміі мастацтва адгукнуліся праектам "Каханне — лабірынт".

На іх думку, сутнасць кахання найбольш поўна адлюстроўвае менавіта лабірынт: пошук, невядомасць, перажыванне, безнадзейнасць і раптам — выйсце, знаходка таго, да чаго імкнуўся, што шукаў. Студэнты аддзяленняў жывапісу і манументальна-дэкаратыўнага мастацтва пад кіраўніцтвам дацэнта кафедры малявання Уладзіміра Ганчарука і мастацкага крытыка Пятра Васілеўскага стварылі не толькі цікавую экспазіцыю (якую, дарэчы, размясцілі ў лабірынце), але і наладзілі своеасаблівы спектакль. Бронзавы купідон кіраваў свае стрэлы ў бок найбольш прыгожых гасцей свята, а побач разгортваў дзею тэатр ценяў: сустрэчы, знаёмства, каханне, кветкі і вечная праблема "трохкутніка", калі трэці — лішні. У ролі акцёраў выступалі ўдзельнікі выставы. А гэта Вольга Грынь, Анастасія Хобатава, Антаніна Слабодчыкава, Ганна Кліменка, Дзяніс Чубоў, Алена Іванова і іншыя. І кожны з іх сродкамі жывапісу, графікі ці мастацкай фатаграфіі выказаў свае адносіны да тэмы кахання. А гледачы за кожным паваротам лабірынта адкрывалі нешта но-

вае, нязведанае. І ў першую чаргу — надзею на будучыню беларускага мастацтва.

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

НА ЗДЫМКАХ: на адкрыцці выставы "Каханне — лабірынт"; творы маладых мастакоў: Антаніна СЛАБОДЧЫКАВА. "Еўропа"; Ганна КЛІМЕНКА. "Падзеленыя сусветы".

кантакты і дыялогі

ЯПОНСКІ ДЗЁННІК

Адам МАЛЬДЗІС

Дзяцінства ў беларускай вёсцы Перасвятое ў Рэчыцкім павеце (тады — Мінскай губерні), вучоба ў Мінскай духоўнай семінарыі. Затым — Пецярбург, захапленне мовамі, асабліва ўсходнімі. Першае значнае падарожжа ў Кітай як драгамана (перакладчыка) пры Рускай духоўнай місіі ў Пекіне. Першыя навуковыя артыкулы. Тут чытанне перапыніла сцюардэса, разносячы ўслед за абедам прэсу. Выбраў "Известия", якія найбольш паважаю сярод рускіх газет (хаця б за старонку, прысвечаную Беларусі). Усё — тое ж, што вычытаў з раніцы ў Беларусі: павяць у Афганістане бен Ладэна, ваююць не без дапамогі Расіі з талібамі, і варта — хаця б таму, што яны ўзарвалі унікальныя статуі Буды... Тэрарысты, падумалася, пасялі страх у людскіх душах, які паралізуе волю, спараджае няпэўнасць у дзеяннях. Калі ж гэта пачалося? 11 верасня? Памятаю, тады я чакаў у варшавскім гатэлі "Вікторыя" веча, уручэння ганаровага дыплама ў Міністэрстве замежных спраў Польшчы і раптам, ахоплены невытлумачальнай трывогай, пачаў перабіраць кнопкі дыстанцыйнага кіравання тэлевізарам, выпадкова выйшаў на італьянскі канал і пабачыў незразумелы яшчэ малюнак, які ўвесь час паўтараўся: у нью-йоркскія хмарачосы-блізняты ўрэзваюцца два самалёты. Сцена з фантастычнага фільма ці што? Але чаму паўтараецца? Чаму без гукавога суправаджэння? Праз некалькі хвілін, пераключыўшыся на нямецкі канал (на польскім было яшчэ спакойна), зразумеў: здарылася непараўнае. Тое, што цымяна, але ўжо з трывогай прадчувалася восенню 1990-га, калі разам з гаспадарынямі Янінай Каханюўскай і Юліяй Андрусішчынай, бабуляй і маці вядомага беларускага спевака Данчыка, і Антанам Шукелойцем, старшынёй Беларуска-амерыканскага задзіночання ў ЗША, мы стаялі на верхняй пляцоўцы аднаго з тых двух, ужо не існуючых хмарачосаў, глядзелі

скрозь вярэбную смугу на маленечкія самаходзікі-светлячкі, якія чарадой паўзлі ўнізе... Падумалася тады: ну навошта ж чапавеку так далёка адрывацца ад роднай зямліцы? Дабром гэта не скончыцца. І вось цяпер павяць таго бен Ладэна. А калі зловяць, калі заб'юць, што зменіцца? Ці не важней забіваць маленькіх бен ладэнаў унутры кожнага з нас, у тым ліку — унутры сытых амерыканцаў і не вельмі сытых беларусаў? Забіваць кожны дзень і кожную гадзіну ці, лепш, не даваць ім нараджацца. Бо што спараджае іх? Духоўная пустэча, адсутнасць ідэалаў ці, наадварот, уздзеянне фальшывых ідэалаў, лжэпраоркаў, антыхрыстаў і антыхрысціцаў. Перш чым тэрарыст накіраваў самалёт у хмарачос ці паслаў у канверце парашок з мікробамі сібірскай язвы, яго павінна было нешта (або нехта) зламаць маральна. Наглядзеўся ён фільмаў з суперменамі, начытаўся дэтэктываў з жахамі і жорсткасцю, наслухаўся ад духоўнікаў, што за забойства няверных вядзе прамая дарога ў рай. Хаця і японскія казікадзэ ўсё ж пікіравалі самагабцамі на амерыканцаў, пасля чаго, нібы накіраванне, наступілі трагедыі ў Хірасіме і Нагасаці. Зрэшты, трагедыі бессэнсоўныя — нават калі глядзець вачыма пераможцаў. Бо японскі мілітарызм ужо і так дажываў апошні дні. Пачакайце, а можа, маральны "канец свету" пачаўся не 11 верасня, а значна раней? Можна, ужо Хірасіма і Нагасаці, а потым Чарнобыль выявілі, як кажа наша Святлана Алексіевіч, новыя, невядомыя абліччы зла? Можна, гэта — плата за матэрыяльны, тэхнічны прагрэс і рэгрэс духоўны? Бо выглядае на тое, што, расшчапіўшы атам, пранікшы ў тэмніцы генома, узыйшы на сябе функцыі Тварца ў час кланавання, чапавек зноў сарваў забароненае яблык з дрэва пазнання, дрэва добра і зла, чым заслужыў новае "выгнанне з раю". На гэты раз у ролі Евы-спакусніцы выступае сыты, тэхнічна забяспечаны добра-

быт, які адрывае нас ад зямлі... Трэба было б усё гэта асэнсаваць на канферэнцыі ці сустрэчы ў Беларускам ПЭН-цэнтры або МАБЕ (такія думка з'явілася ў мяне тады ж, 11 верасня, у Варшаве). Бо што мы, пісьменнікі, вучоныя, можам супрацьпаставіць таму ж тэрарызму?! Толькі як я зарыентуюся ў аэрапорце, як пазнаю Юрыко Накагава-сан, якая, паводле адрэкаванай праграмы, павінна мяне сустракаць і суправаджаць? З такімі супярэчлівымі думкамі і прыдрамаў крыху. 24 кастрычніка Абудзіў мяне яркі промень сонца, што стрэльную праз прыадштораны кімсьці ілюмінатар. Спрасоння глянуў на гадзіннік, што ішоў яшчэ па мінскаму часу, і здзівіўся: якое можа быць сонца ў дзве гадзіны ночы?! І тут жа ўспомніў, што пяцім мы насустрач узыходзячому сонцу, што знаходзімся недзе над Хабараўскім краем. Глянуў на суседа злева — той зморана спаў, закрывшы свой ноўтбук. Затое адкрыў сусед справа, японец. І рабіў ён кнігу, бо пры ўсёй незвычайнасці іерогліфаў і іх вёрсткі, пра гэта сведчылі выразныя загапоўкі, падзагапоўкі і нумары старонак. Вось бы такое Гашкевічу, калі ён выдаваў свой японска-рускі слоўнік або рыхтаваў працу "Аб каранях японскай мовы", якую так і не пабачыў, бо выйшла яна пасмяротна, ужо ў Вільні (удава ці сын паклапаціліся?). Вечна ў яго ўнікалі цяжкасці з наборам, карэктурай, друкарамі. А тут — аніякіх праблем. Хіба што з грашыма на друк. Яшчэ больш здзівіўся б "Адысей з Белаі Русі", дазнаўшыся, што шлях з яго радзімы ў Японію цяпер займае ў агульнай складанасці (з пераездам у Маскве з аднаго аэрапорта ў другі) усёго 17 гадзін. Сам ён плыў на фрэгаце "Палада" разам з рускім раманістам Іванам Ганчаровым нешта каля года, агінаючы Паўднёвую Амерыку. Цяпер жа — менш сутак. Фантастыка! Па шляху ў Японію я зноў пераканаўся, што

наш еўраазіяцкі супермацярык ды і ўвесь шар зямны, увесь "глоб", не такія ўжо і вялікія, што глабалізацыя — далёка не пусты гук. Усе мы жывем на маленечкай па касмічных мерках планеце-кальцыцы, і не расхістваць яе, "прыўкрасную" (як сказаў бы Караткевіч), а люляць, пеставачь трэба. Бо інакш расколюць бен ладэны "шарык" надвое, а то і на аскалёпкі. І тады ўжо наступіць сапраўдны апакаліпсіс. Дарэчы, разумею таго, што свет невялікі, адзіны, адчуванне адзінаства чапавецтва і трывожнае прадчуванне "чагосыці" было ў Гашкевіча, мудраца з глабалісцкім ужо мысленнем. Яго стаўленне да суайчыннікаў і да японцаў было аднолькава ўважлівым і спагадлівым. Мяркуючы па матэрыялах, выкарыстаных В. Гузанавым, у кожным жыхары зямлі ён бачыў найперш чапавека. Для японскіх дзяцей стварыў школу, іх бацькам лекар консульства аказваў бясплатную медыцынскую дапамогу, а да юнакоў-студэнтаў, якіх Гашкевіч прывёз з сабой у Пецярбург, адносіўся па-сяброўску — аж да аказання грашовай дапамогі і прадастаўлення жылля. Іншы народ, яго звычай, яго мова для Гашкевіча былі цікавыя таксама, як і свае. Гуманіст, адным словам, гаворачы па-сучаснаму. І якое ж было маё здзіўленне, калі Іосіф Гашкевіч, "белавалосы пасланнік", сустраў мяне... на выхадзе з аэрапорта Нарыта. Ён добразычліва глядзеў з вялікага партэта, які трымала ў руках чарная (бялых японак няма) жанчына. Я міжвольна азірнуўся назад: можа, сапраўды той ідзе за мной?

Альгерда, якія пажаніліся і працягнулі свае роды ва ўзросце пасля сямідзесяці гадоў, альбо "авантуры" жыцця на ваградскай лекаркі Саламеі Пільштыновай, драматычную гісторыю Барбары Радзівіл, якая патхніла Раісу Баравікову і Аляксея Дударова на стварэнне драматычных твораў, што з такім поспехам успрыняты гледачамі беларускіх тэатраў... Ды падобны музей, відавочна, не падсілу стварыць аднаму чалавеку, што, аднак, не змяншае вартасці і значнасці праекта на перспектыву...

Вось такі неардынарны чапавек і творца прыадкрыўся мне з ліста і кнігі вершаў у прозе, частку з якіх прапаную на суд чытача ў сваім перакладзе. Хоцяцца спадзявацца, знойдуцца чуллівыя душы, якія нейкім чынам адгукнуцца і падтрымаюць Балаша Абаслада ў ягонай няпростай сённяшняй сітуацыі. Аднак, як чапавек маральна і інтэлектуальна развіты, самадэстатковы, ён павінен найперш знайсці ў сабе духоўную і душэўную моц і дужасць пазбавіцца роспачы, спанявернасці, бо толькі так можна пераадолець жыццёвыя нягоды.

Дапамажы яму Божа!
Яўген ЛЕЦКА.

— А яшчэ?
— На тым канцы шляху бачу трыгожую дзяўчыну, якая ў журбе кагосьці чакае...

Дзядуля знік, а герой, скіраваўшы на паказаную дарогу, пераадолеў тысячу цяжкіх выпрабаванняў, праявіўшы адвагу, і сустраўся са сваёй бласлаўленай каханай.

Усё сваё жыццё я чакаў сваю буту.

Усё сваё жыццё я шукаў прыгажуню, што чакала мяне на другім канцы шляху.

Дарога майго жыцця прайшла праз неймаверныя зігзагі.

Буту мне ніхто не даў, дарогу ніхто не паказаў. Стаміўшыся ад чаканняў, я пайшоў па самім абраным шляху. Вельмі няпростым аказаўся ён. Пераадолеўшы палову адмернага, сустраў цябе.

Мне не далі тваю буту. На тым канцы дарогі чакаў цяпер я, а першы крок належала зрабіць табе. Каб ведаў, што і ты пройдзеш па гэтым шляху да канца, не збоўчыў бы ў чаканні цябе.

Ды, верагодна, той самавіты дзядуля з казі аддаў тваю буту іншаму. Раптам я, спыніўшыся, чакаў бы дарэмна, а ты прайшла б іншай дарогай. Што тады? Напэўна, трагедыяй бы гэта стала для мяне і шчасцем для цябе!..

Калі тваё шчасце ўзвысіцца на руінах маёй знішчанай мары, не буду шкадаваць. Усё роўна нам немагчыма ісці па адной дарозе, мець адну буту.

Калі больш не застанеца надзеі, я не звярнуся. Не звярну з таго шляху. Магчыма, твае маладыя хуткія ногі дагоняць стомленага падарожніка...

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКА.
Пераклад з рускай мовы Яўгена ЛЕЦКА.

дзіцячая чытанка

УРОКІ ДЗЕДА ЎСЁВЕДА

Добры дзень, мае дарагія чытачы! Каб выклікаць у вас яшчэ большую цікавасць да беларускага слова, жаданне авалодаць моваю, я прапаную наступны урок.

АНАГРАМЫ, МЕТАГРАМЫ, ЛАГАГРЫФЫ, ШАРАДЫ.

Будзьце вельмі назіральнымі і знаходлівымі, і вы зразумеце, што гэта за паняцці, а, магчыма, вам захочацца і самім скласці падобныя.

МЕТАГРАМА — гэта загадка, у якой з загаданага слова шляхам замены адной літары іншай атрымліваецца новае слова. Напрыклад, замяніўшы першаю літару ў слове сом, атрымліваем: дом, пом, том.

Калі я з "л" — канькі дастанце, дзеці. Калі я з "м" — то самы смачны ў свеце.

З "л" — забава я для дзетак, З "р" — я каралева кветак.

Яны растуць, шумяць і зелянеюць. Ды зараз у тваіх усё руках: Ты "з" на "о" змяні — яны знямеюць і стануць сціртай проста на вачах.

АНАГРАМЫ — гэта словы, якія атрымліваюцца з іншых слоў пры адваротным чытанні (кот — ток) або пры перастаноўцы складоў і літар (піла — піла).

Калі злева прачытаць направа — Я — круглы, патрэбны для стравы. Паспрабуй чытаць наадварот — Любяць мяне мышы круглы год.

Твар без мяне не можа быць, о не! Я у жывёлы ёсць і ёсць у птушкі.

А перастаў дзве літары ўва мне — Адразу галава кладзецца на падушку.

Мы спрадвек лясныя жыхары, Жвачныя вялікія жывёлы. Месцам памянай мае склады — Моц адчуеш, хоць і быў ён кволы.

ЛАГАГРЫФЫ — словы-загадкі, якія мяняюць сваё значэнне пры адыманні або дабаўленні літар (града — град).

Я — інструмент музычны струнны. Ды "л" у слове забяры — Загергечу я на двары.

На мне вясной у агародзе Гарох, часнок, гуркі ўзышлі. Ды толькі "а" як прападзе — Паб'ю ўсё тое, што расце.

Я у сябе прымаю стравы, Бо з ахвоты ем і п'ю. "К" далучыш — ох, як жвава Я зарыюся ў зямлю!

ШАРАДЫ — словы-загадкі, у якіх некалькі літар, складоў або частак слова выпучана і апісана сама-

стойна. Па гэтых апісаннях трэба разгадаць цэлае слова.

Прыстаўка — першы склад у слове.

А два астатнія заўжды ў кароў і коз убачыш ты. І выйдзе тое канчаткова, Што лучыць вёскі, гарады.

Першы склад мой — прыназоўнік, А другі — вуголле ў печы. І агнём яшчэ трапеча. Разам жа — бяда з бяды, І ніяк тут без вады.

Мой першы склад — займеннік, Другія два — адзненне. А разам проста, без марокі, Я стану востравам далёкім.

Спадзяюся, вам спадабайся мой урок. Да новых сустрэч!

Падрыхтавала Святлана КАРПУЧОК.

коратка

ТУРБІРЖА Ў БЕРЛІНЕ

У Берліне прайшла "Міжнародная турыстычная біржа" (ITB). Сёлета на ёй Беларусь была прадстаўлена Нацыянальным турыстычным канцэрнам "Белінтурыст".

На ўрачыстым адкрыцці "Міжнароднай турыстычнай біржы" з прывітаннем выступіў бургамістр Берліна Клаўс Воверайт. У цырымоні адкрыцця выставы прынялі ўдзел прадстаўнікі беларускага пасольства.

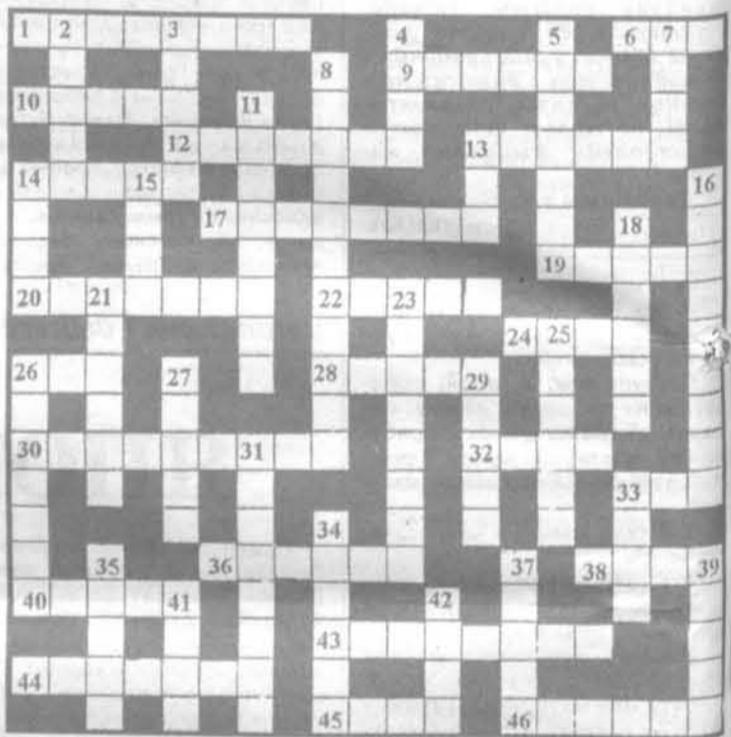
Гісторыя выставы налічвае 36 гадоў. У гэтым годзе 9 875 экспанатаў са 181 краіны свету прапанавалі ўвазе наведвальнікаў шырокі спектр магчымасцей у сферы турызму. Па інфармацыі арганізатараў выстава наведала 50 000 чалавек.

крыжаванка

ПЕРАКЛАДЗІЦЕ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Будучее. 6. Запах. 9. Числитель. 10. Допрос. 12. Кружево. 13. Плотина. 14. Нефть. 17. Середина. 19. Тягость. 20. Защита. 22. Угол. 24. Клок. 26. Пыль. 28. Почка. 30. Исполнение. 32. Слух. 33. Тюк. 36. Капля. 38. Охват. 40. Обозрение. 43. Типография. 44. Пол. 45. Укроп. 46. Диван.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Условие. 3. Слушок. 4. Учет. 5. Вилка. 7. Аглек. 8. Путешествие. 11. Сласти. 13. Звук. 14. Скука. 15. Произведение. 16. Спасение. 18. Обиход. 21. Облако. 23. Зной. 25. Музыкант. 26. Воздух. 27. Бурак. 29. Простор. 31. Направление. 33. Спесь. 34. Блюдец. 35. Власть. 37. Пробка. 39. Работа. 41. Проволока. 42. Окоп. Склала Любоў ІОНАВА.

чалавек і прырода

ВЯСНА ПАД ХВАЛЯМІ

Сакавік. Сонца больш настойліва пранізвае сваімі промянямі зямлю. Менавіта ў гэты час ажывае і падводнае царства. Усё актыўней паводзяць сябе рыбы. Шчупакі, напрыклад, пакінулі ўжо свае ямы пад крутымі берагамі, глыбокія мясціны пад карчамі і пайшлі вандраваць па шырокім разводдзі. Яны збіраюцца ў невялікія чародкі і імкнуцца ўверх па цяжэнні вады ў рэках, пераадолюючы на шляху часам даволі значныя перашкоды — невялікія вадаспады, млынавыя пласціны. У самых вярхоўях рэк, на водмелях самкі пачынаюць ад-

кладваць ікру, каб даць жыццё новаму пакаленню. Нераст шчупакоў звычайна можна наглядаць вечарамі ці раніцай. Там, дзе гуляюць гэтыя вёрткія рыбы, вада віруе, нібы ў катле. Мілганюць, выгінаючыся, чорныя спіны. Самка шчупака можа адкласці да 250 тысяч ікрынак. Аднак большая частка іх трапляе, як кажуць, на стол яршам і акуням. Частка гіне на водмелях, што перасываюць пасля спаду вады. Па гэтай прычыне і надзяліла прырода шчупакоў такой пладавітасцю.

Ідуць да месцаў нерасту ляшчы. Пачынаюць нераставаць серабрыстыя карасі. Іх самкі адкладваюць ікру часткамі, таму час нерасту моцна расцягнуты. Але самае цікавае, што ў бальшасці вадаёмаў Беларусі чароды серабрыстых карасёў складаюцца амаль выключна з самак. Самцы сустракаюцца вельмі рэдка. Ікру апладняюць самцы іншых рыб — сазаны, карасі звычайна, ліні. А вось патомства не мае прыкмет бацькоўскага віду. Такая спадчына атрымала назву матраклінай. Пазней пачынаюць нераставаць плоткі, судакі, сазаны, ліні. Такім чынам, у першыя вясновыя месяцы вырашаецца поспех натуральнага ўзнаўлення асноўнай масы каштоўных відаў рыб, якая адыгрывае важную ролю ў харчовым балансе краіны.

Вячаслаў СТОМА.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКІ, ЗМЕШАНЫЯ У №№ 11-12

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Збожжа. 4. Свацца. 7. Змена. 8. Прыклад. 9. Рэшта. 10. Бручка. 12. Коўдра. 14. Нуда. 16. Дробязь. 18. Бойка. 20. Вус. 22. Зграя. 23. Падробка. 25. Вір. 27. Печыва. 29. Абарамак. 31. Аповесць. 32. Прощэнне. 36. Жах. 37. Істота. 40. Пуні. 43. Трыпутнік. 44. Парастак. 45. Лой. 46. Алея. 47. Крок.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Бурак. 3. Мадуля. 5. Выраб. 6. Цішыня. 7. Здрада. 11. Падстава. 13. Умова. 15. Гадзіна. 17. Бабёр. 19. Чэрвень. 21. Павека. 23. Прамень. 24. Пан. 26. Пакост. 28. Выбух. 30. Кома. 33. Ужытак. 34. Спіс. 35. Чапля. 38. Сіло. 39. Твар. 41. Ятка. 42. Скок.

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ. 1. Баль. 3. Скрыжаванне. 6. Існаванне. 7. Шост. 9. Жарт. 10. Гай. 13. Рыблёўка. 15. Салата. 16. Кравец. 17. Сэнс. 18. Моц. 20. Жах. 21. Трып. 23. Козыт. 24. Ветлівасць. 26. Склеп. 28. Пыл. 29. Тук. 30. Пляма. 32. Галоўка. 34. Вопратка. 36. Рыска. 37. Загад. 38. Схіл. 40. Ахоп. 41. Аблога. 42. Печ. 43. Помста.

ПА ВЕРТЫКАЛІ. 2. Абсяг. 3. Сталасць. 4. Амшара. 5. Барва. 8. Талент. 11. Араты. 12. Пара. 14. Камізілка. 17. Стос. 19. Цот. 20. Жаль. 22. Рэчыва. 24. Ватюка. 25. Асяроддзе. 26. Слота. 27. Падпал. 31. Атрута. 32. Гарэза. 33. Луска. 35. Захад. 38. Спіс. 39. Іржа.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь; Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма".

Наш адрас: 220005, Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44. Тэлефоны: +375-17) 213-31-97 (бухгалтэрыя, тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Тыраж 2082 экз. Зак. 700. Падпісана да друку 25.3.2002 г. у 12.00.

Газета набрана, зварстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).